

Utvärdering av webbplatsen Svetsa Rätt

Helena Strehlenert
B2081
September 2013

Rapporten godkänd:
2013-10-22

John Munthe
Forskningschef

Organisation IVL Svenska Miljöinstitutet AB	Rapportsammanfattning
Adress Box 21060 100 31 Stockholm	Projektitel Webbplats med utbildning om bra arbetsmiljö vid svetsning
Telefonnr 08-598 563 00	Anslagsgivare för projektet AFA Försäkring
Rapportförfattare Helena Strehlenert	
Rapporttitel och undertitel Utvärdering av webbplatsen Svetsa Rätt	
Sammanfattning <p>AFA Försäkring utlyste år 2009 ett treårigt forskningsprogram, ”Från ord till handling” för att bidra till steget från att genomföra forsknings- och utvecklingsprojekt till att resultaten av den forskning som AFA finansierar kommer till praktisk nytta i arbetslivet. IVL Svenska Miljöinstitutets projekt ”Webbplats med utbildning om bra arbetsmiljö vid svetsning” var ett av sju projekt som fick stöd inom forskningsprogrammet. Syftet med projektet var att skapa en webbplats som ska kunna utbilda och ge råd som förbättrar arbetsmiljön och minskar risken för ohälsa bland svetsare.</p> <p>Det övergripande syftet med denna utvärdering av projektet är var att beskriva webbplatsen Svetsa Rätt och det sätt att kommunicera information om arbetsmiljörisiker och åtgärder kopplade till svetsning som den representerar, samt att undersöka hur potentiella användare uppfattar detta. <u>Utvärderingen har genomförts</u>; genom att <u>samla in svar besvara på</u> följande utvärderingsfrågor:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hur har webbplatsen utformats i relation till relevant teori? • Hur uppfattar användare i de olika målgrupperna webbplatsen och dess innehåll i relation till sin roll? • Vilka utvecklingsområden finns för webbplatsen, ur ett användarperspektiv? <p>Flera olika datainsamlingsmetoder (bl.a. intervju, enkät, statistik över trafik på webbplatsen) från flera kompletterande datakällor har använts. Överlag visar utvärderingen av Svetsa Rätt på ett positivt utfall <u>och</u> Resultatet av projektet svarar uppfyller väl mot beskrivningen i projektets målplanen. Webbplatsen har i stort utformats i linje med framgångsfaktorer som enligt forskningen kan kopplas till goda spridnings- och implementeringsresultat. Representanterna för målgrupperna som intervjuats och som besvarat <u>enkäten</u> är generellt sett mycket positiva till Svetsa Rätt. <u>Trots detta är</u> Det bestående intrycket av utvärderingen är dock att Svetsa Rätt fortfarande är relativt okänd bland <u>de tilltänkta slutliga</u> målgrupperna. De marknadsföringsåtgärder som hittills genomförts verkar inte ha fått något stort genomslag. Utvärderingen rekommenderar <u>därför</u> att det tas ett nytt, samlat grepp för att på ett mer effektivt sätt nå ut med webbplatsen Svetsa Rätt till målgrupperna. Utbildning av svetsare bedöms som ett område med särskild potential för att sprida Svetsa Rätt och påverka kunskapsnivåer och arbetsmiljö vid svetsning på längre sikt.</p>	
Nyckelord samt ev. anknytning till geografiskt område eller näringsgren Svetsning, arbetsmiljö, webbplats, utvärdering	
Bibliografiska uppgifter IVL Rapport B2081	

Rapporten beställs via

Hemsida: www.ivl.se, e-post: publicationservice@ivl.se, fax 08-598 563 90, eller via IVL, Box 21060, 100 31 Stockholm

Summary

In 2009, AFA Försäkring, a Swedish insurance company, announced a call for a three-year research program “From words to action”. The aim was to contribute to dissemination of and making use of research AFA Försäkring had previously funded. IVL:s project *Website as a basis for education and training about occupational health and safety in welding* was one out of seven projects that were funded. The aim was to develop a website that should contribute to improved occupational health and safety among welders.

The aim of the evaluation of this project is to describe the website “*Svetsa Rätt*” (Weld Right) and how it communicates potential health and safety risks and control measures. The aim was also to study how potential target groups perceive the website. The questions which this evaluation aimed at answering are:

- How has the website been developed compared to relevant theories?
- How do people in different target groups perceive the website and its content in relation to their own role?
- How can the website be further developed to better suit the target groups?

Several methods have been used for data collection (e.g. interview, questionnaire, and statistics on traffic to the website). In all, the evaluation of *Svetsa Rätt* shows a good outcome. The website corresponds well to the description in the project plan. The website has been developed in accordance to success factors that, according to research, are related to good results of dissemination and implementation. The interviewed representatives of the target groups are in general very positive to *Svetsa Rätt*. However, results indicate that the website is not very well known within the target groups. The dissemination activities so far do not seem to be sufficient. Based on the evaluation further marketing and dissemination activities directed towards the target groups are recommended. Vocational training of welders is deemed to have a good potential to disseminate the information in *Svetsa Rätt* and to improve the knowledge as well as the working environment in the long term.

Innehållsförteckning

1.	Inledning	3
2.	Teorier om att nå ut med forskningsresultat	3
3.	Om utvärderingen	4
4.	Metod	5
4.1.	Datainsamling	5
4.1.1.	Intervjuer	5
4.1.2.	Enkät	6
4.1.3.	Webbtrafik	6
4.1.4.	Dokument m.m.	6
5.	Resultat	7
5.1.	Webbplatsen Svetsa Rätt	7
5.2.	Utvecklarnas perspektiv	8
5.3.	Användarnas perspektiv	11
5.3.1.	Intervjuer	11
5.3.2.	Enkät	21
5.3.3.	Webbtrafik	25
6.	Sammanfattning och slutsatser	27
7.	Referenser	31
8.	Bilagor	31
	Bilaga 1 Intervjuguide – Utvecklare	32
	Bilaga 2 Intervjuguide - Användare	33
	Bilaga 3 Enkätfrågor - Användare	34

1. Inledning

AFA Försäkring utlyste år 2009 ett treårigt forskningsprogram, ”Från ord till handling”. Tanken bakom satsningen var att belysa och bidra till steget från att genomföra forsknings- och utvecklingsprojekt till att resultaten av den forskning som AFA finansierar kommer till praktisk nytta i arbetslivet. Det övergripande syftet med utlysningen var att ”utveckla metoder och former för tillämpning och kommunikation av forskningsresultat från FoU-projekt inom områdena arbetsmiljö, hälsa och livsstil som syftar till att förebygga arbetsskador och långvarig sjukfrånvaro i arbetslivet”. Syftet var också att stimulera kunskapsutbyte mellan företag och organisationer och att initiera ”arbetsplatsnära kunskaps- och erfarenhetsutbyte som ska leda till ökad insikt om hur företag och organisationer kan använda sig av kunskaper och erfarenheter från FoU-projekt”.

IVL Svenska Miljöinstitutets projekt ”Webbplats med utbildning om bra arbetsmiljö vid svetsning” var ett av sju projekt som fick stöd inom forskningsprogrammet. Syftet med projektet var att skapa en webbplats som ska kunna utbilda och ge råd som förbättrar arbetsmiljön och minska risken för ohälsa bland svetsare. Innehållsmässigt bygger projektet vidare på ett tidigare IVL-projekt som finansierats av AFA Försäkring, ”Effektivare åtgärder mot exponering för svetsrök” (Christensson et al, 2010). Även formmässigt har projektet hämtat inspiration från tidigare IVL-projekt. Under de senaste åren har IVL Svenska Miljöinstitutet utvecklat ett antal webbplatser innehållande branschspecifik, praktisk arbetsmiljöinformation som vänder sig till yrkesverksamma och andra relevanta målgrupper, exempelvis arbetsgivare, skyddsombud och företagshälsovård, bland annat www.alltomstad.se och www.hamtaavfall.nu (Antonsson et al, 2009; Alvarez et al, 2009).

1.1 Teorier om att nå ut med forskningsresultat

Det kan ofta ta lång tid innan forskningsresultat kommer till praktisk vardagsanvändning i verksamheter som kan dra nytta av informationen eller metoderna. En förutsättning för att exempelvis en ny arbetsmetod ska kunna implementeras är att de som kan tänkas använda metoden känner till att den finns. Rogers teori om spridning, ”diffusion of innovations” (2003), utgör sedan länge grunden för forskning om spridning av innovationer inom många områden. Mycket av den forskningen har hittills handlat om att sprida och implementera produkter snarare än komplexa interventioner som kräver förändringar i organisatoriska strukturer och arbetssätt men principerna kan sägas vara desamma. Forskningsområdet är relativt ungt, men på senare år har flera omfattande litteraturgenomgångar presenterats, till exempel Fixsen et al, 2005 och Greenhalgh et al, 2005. Inom exempelvis hälso- och sjukvård finns många studier som handlar om implementering, men på arbetsmiljöområdet finns fortfarande relativt lite forskning om att nå ut med och omsätta forskningsresultat i praktiken (Lagerlöf, 2000; Laroche & Amara, 2010; Rantanen, 1999).

I en forskningssammanställning från Statens Folkhälsoinstitut (2007) presenteras faktorer som enligt forskningen verkar ha betydelse för spridnings- och implementeringsresultatet och som kan sättas i relation till Svetsa Rätt. Webbplatsen Svetsa Rätt är en kunskapsplattform och ett medel för att kommunicera (sprida) arbetsmiljöinformation och säkra arbetsmetoder till målgrupperna, som de i nästa steg kan välja att omsätta i sin verksamhet. De

mest grundläggande kraven för framgångsrik spridning och implementering är att det finns ett behov hos målgrupperna och att den information presenteras eller den metod som föreslås är relevant i sammanhanget. Nya arbetssätt som har tydliga fördelar jämfört med befintliga metoder, antingen när det gäller effektivitet eller kostnadseffektivitet, får lättare fäste i en verksamhet men det är samtidigt ingen garanti för spridning. En annan förutsättning är att de upplevda problemen på området är större än kostnaden för att genomföra förändringen samt i vilken utsträckning som den nya metoden bedöms medföra risker och hur de i så fall kan hanteras. Andra viktiga aspekter som påverkar hur ny information eller en ny metod tas upp av användare är huruvida den är förenlig med organisationens nuvarande normer, värderingar och arbetssätt, om den är enkel att använda, om den kan provas i liten skala innan fullskalig implementering och anpassas till mottagarens behov samt om den genererar kunskap som kan generaliseras till andra sammanhang.

Webbplatsen Svetsa Rätt innehåller information i olika format (text, bild, film) och vissa interaktiva inslag, som ”självtesterna” för svetsare och svetsföretag. Forskning visar dock att det oftast inte räcker att bara erbjuda en typ av insats, exempelvis muntlig eller skriftlig information, utbildning eller återkoppling för att en ny metod ska få fäste. Istället handlar det om att kombinera olika typer av insatser. Dessa resultat antyder att Svetsa Rätt har störst potential att bidra till positiva effekter för svetsare och svetsade företag om materialet används på ett aktivt sätt av målgrupperna och kombineras med andra typer av insatser. Det finns emellertid inga entydiga forskningsresultat om vilka kombinationer av insatser som är mest effektiva.

2. Om utvärderingen

Utvärderingen genomfördes relativt tätt in på lanseringen av webbplatsen. Det är en anledning till att utvärderingens fokus ligger på att studera hur målgrupperna uppfattar webbplatsen snarare än att undersöka hur framgångsrik marknadsföringen har varit hittills, det vill säga hur känd Svetsa Rätt är bland de tänkta målgrupperna idag. Generella effekter i form av ökad kompetens om säkra arbetssätt och minskade risker för ohälsa hos svetsare tar också tid att uppnå och omfattas inte av denna utvärdering.

Syfte

Det övergripande syftet med utvärderingen är att beskriva webbplatsen Svetsa Rätt och det sätt att kommunicera information om arbetsmiljörisker och åtgärder kopplade till svetsning som den representerar samt att undersöka hur potentiella användare uppfattar detta.

Utvärderingen syftar också till att belysa förutsättningarna för att Svetsa Rätt kan fungera som det är tänkt för de identifierade målgrupperna och eventuella utvecklingsområden för att webbplatsen bättre ska kunna svara mot användarnas behov.

Utvärderingsfrågor

- Hur har webbplatsen utformats i relation till relevant teori?
- Hur uppfattar användare i de olika målgrupperna webbplatsen och dess innehåll i relation till sin roll?
- Vilka utvecklingsområden finns för webbplatsen, ur ett användarperspektiv?

3. Metod

3.1. Datainsamling

Svetsa Rätt har utvärderats med hjälp av olika datainsamlingsmetoder (till exempel intervju, enkät) från flera kompletterande datakällor (till exempel utvecklare, olika grupper av användare, webbstatistik), vilket är en viktig princip vid utvärdering av flerdimensionella interventioner i komplexa sammanhang. Tillvägagångssättet beskrivs ofta som metod-triangulering (Yin, 2009) och bidrar till säkrare resultat.

3.1.1. Intervjuer

Intervjuer genomfördes i två omgångar. I den första omgången intervjuades fyra respondenter som på olika sätt varit involverade i att utveckla webbplatsen. Data från dessa intervjuer ligger till grund för beskrivningen av hur webbplatsen utvecklats, hur den är upplagd och tänkt att fungera (avsnitt 6.1). Intervjuerna tog i genomsnitt ca 1 timme. De spelades in, transkriberades och analyserades enligt grundläggande principer för innehållsanalys (Weber, 1990) vilket innebär att intervju svaren klassificerades och grupperades efter olika teman.

Den andra intervjuomgången inriktades på användare av webbplatsen. Ambitionen var att enbart intervju respondenter som kände till Svetsa Rätt och hade någon typ av erfarenhet av att använda webbplatsen, för att fånga deras uppfattning om den. Avsikten var också att intervju användare inom samtliga identifierade målgrupper. Flera olika angreppssätt provades för att rekrytera intervju personer, men överlag var det svårt att identifiera och komma i kontakt med lämpliga respondenter. I ett första skede gjordes efterlysningar av respondenter dels via representanterna i referensgruppen och dels via Föreningen Svensk Företagshälsovård. Efterlysningarna gick ut till organisationernas medlemmar till exempel via nyhetsbrev eller som nyhetsnotis på webbplats, men de genererade ingen respons eller kontakter till potentiella intervju personer. Därefter provades riktade e-postutskick till relevanta målgrupper med förfrågan om att delta i utvärderingen. Ett e-postutskick till samtliga medlemmar (ca 500) i föreningen FTF Arbetsmiljö genererade ett fåtal (fem) kontakter till arbetsmiljöingenjörer inom företagshälsovården. Ett fåtal svetslärare (fyra) meddelade att de kunde tänka sig att delta i utvärderingen efter ett e-postutskick till de som deltagit på Svetslärarmötet 2012 (57 personer) i Svetskommissionens regi. Efter e-postutskick till cirka 50 mottagare hos elva leverantörsföretag (som tidigare deltagit i IVL:s projekt om svetsrök) anmälde två personer intresse att delta i utvärderingen. Kontakter med svetsande företag togs främst efter tips från respondenter och Svetskommissionen. I några fall rekommenderade kontaktpersoner inom företagen ytterligare respondenter inom respektive organisation. Tänkbara orsaker till det stora bortfallet/svårigheterna att rekrytera intervju personer är att några av de rekryteringsstrategier som användes krävde ett initiativ av respondenterna (att svara på en förfrågan som skickades ut via e-post) som inte prioriterades, att webbplatsen är relativt okänd bland målgrupperna eller att förfrågan att delta skickades ut även till personer som inte tillhör någon av målgrupperna.

Sammanlagt genomfördes 13 semistrukturerade telefonintervjuer med användare inom målgrupperna arbetsledare för svetsare (tre), skyddsombud (två), arbetsmiljöingenjör på svetsande företag (två) och arbetsmiljöingenjör på företagshälsa (två), leverantör av svets-

utrustning (en) och utbildare inom svetsning (tre). Inga (renodlade) svetsare, arbetsgivare eller ventilationskonsulter kunde rekryteras till utvärderingen. Intervjuerna tog cirka 20-30 minuter och dokumenterades genom att intervjuaren förde löpande anteckningar under intervjun. Materialet analyserades enligt grundläggande principer för innehållsanalys (Weber, 1990).

3.1.2. Enkät

En elektronisk enkät skickades ut till totalt 683 e-postadresser. Mottagaradresserna utgjordes av ett bekvämlighetsurval och hämtades från olika listor som fanns tillgängliga och som bedömdes innehålla stor andel potentiella användare av webbplatsen (medlemsföretag i företagshälsovårdens branschorganisation Sveriges Företagshälsor, IF Metalls lokalavdelningar, deltagare vid Svetskommissionens Svetslärarmöte 2012, kontaktpersoner i tidigare svetsprojekt vid IVL Svenska Miljöinstitutet, Svetstekniska Föreningens lokalavdelningar samt Riksföreningen för företagssköterskor). Knappt hälften av e-postadresserna gick till specifika individer och den andra hälften var ”allmänna” adresser till företag eller organisationer (till exempel info@...). Nittio personer (13 %) besvarade enkäten. Enkäten bestod av 14 frågor. Åtta frågor hade fasta svarsalternativ, de flesta med en skala från ”inte alls” till ”i mycket stor utsträckning” samt alternativet ”vet ej”. Det fanns även möjlighet att lämna kommentarer i fritext till frågorna med fasta svarsalternativ. Sex av frågorna i enkäten var öppna. Enkäten omfattade frågor om webbplatsens innehåll, användning, kopplingen mellan lönsamhet, kvalitet och arbetsmiljö samt styrkor och svagheter. Inledningsvis fick respondenterna besvara en fråga om de kände till webbplatsen Svetsa Rätt. Om de svarade ”nej” eller ”vet ej” på frågan avslutades enkäten och de dirigerades vidare till Svetsa Rätt. Vid ett ja-svar dirigerades respondenten vidare till de följande enkätfrågorna. Tänkbara orsaker till det stora bortfallet är att enkäten skickades ut till ett mycket brett urval, det vill säga även till mottagare som inte tillhörde någon av målgrupperna och att webbplatsen är relativt okänd bland målgrupperna.

3.1.3. Webbtrafik

Trafiken på webbplatsen Svetsa Rätt mäts med hjälp av statistikverktyget Google Analytics. Genom att logga in på användarkontot är det möjligt att ta del av en mängd olika statistiska mått som beskriver exempelvis besöksfrekvens, genomsnittlig tid som användare spenderar på webbplatsen och vilka sidor som är mest populära. Statistik för perioden 1 januari - 15 september 2012 ligger till grund för de resultat som redovisas i rapporten.

3.1.4. Dokument m.m.

Projektdokument som till exempel projektbeskrivning, lägesrapporter och underlag för presentationer samlades in. Vidare gjordes även sökningar på internet för att spåra genomslag av marknadsföringsåtgärder.

4. Resultat

4.1. Webbplatsen Svetsa Rätt

Projektorganisationen utgjordes av en projektgrupp på IVL Svenska Miljöinstitutet som tog fram huvuddelen av textinnehållet och en grundläggande struktur för webbplatsen, en konsult i form av en webbyrå som ansvarade för utveckling och formgivning av den tekniska plattformen och en referensgrupp med representanter för arbetsmarknadens parter (Industriarbetsgivarna, Teknikföretagen och IF Metall), Svetskommissionen, Arbetsmiljöverket, Swerea IVF, Toyota (f.d. BT Products) och Karolinska Institutet. Referensgruppens funktion var bland annat att löpande under projektets gång granska och komma med synpunkter på texter och innehåll och i vissa fall bidra med textinnehåll. En workshop där representanter för flera av de tänkta målgrupperna (svetsande företag, utbildare och leverantörer av svetsutrustning) deltog genomfördes. Syftet med workshopen var att identifiera lämpliga arbetsmoment att illustrera med filmklipp på webbplatsen.

Innehållet på Svetsa Rätt är sorterat i sju teman, som syns som huvudrubriker på startsidan. Temat "Svetsaren" som bland annat handlar om skyddskläder och utbildning. "Företaget" som handlar om sådant som man arbetar med på företagsnivå, bland annat olika rutiner som måste fungera. Kopplingen mellan arbetsmiljö, kvalitet och lönsamhet genomsyrar hela webbplatsen men lyfts särskilt fram under rubriken "Företaget". "Lokalerna" handlar bland annat om ventilation, belysning och ljudmiljö. "Svetsplatsen" handlar om hur man ordnar en bra svetsarbetsplats med lyfthjälpmiddel och fixturer och effektiv platsventilation. "Svetsmetoder" beskriver vad man ska tänka på när man väljer svetsmetod och om man vill automatisera svetsning. Under rubriken "Hälsorisker" beskrivs hälsorisker vid svetsning och det finns länkar som leder vidare till råd om hur man skyddar sig mot riskerna. "Fakta" innehåller bland annat statistik över arbetsskador samt information om forskning om svetsning och relevanta lagar och regler. Samma material finns även tillgängligt via målgruppsanpassade ingångssidor för olika yrkesroller som kommer i kontakt med svetsning: svetsare, arbetsledare för svetsare, arbetsgivare/chef, skyddsombud, leverantörer av svetsutrustning, svetslärare, ventilationskonsulter och företagshälsor/konsulter. Dessutom innehåller webbplatsen två tester med flervalfrågor som vänder sig till svetsare ("Svetsar du rätt?") respektive arbetsgivare och chefer på svetsande företag ("Tjäna på att bli proffsigare?"), handledarmaterial för tre olika modeller för utbildning av svetsare samt 38 korta filmklipp (20 sekunder-2 minuter långa) om att svetsa rätt och hur svetsningen görs säker.

Viss marknadsföring av webbplatsen har genomförts. Vid lanseringen i januari 2012 skickades ett pressmeddelande ut från IVL Svenska Miljöinstitutet vilket resulterade i nyhetsnotiser på webbplatser hos flera arbetsgivarorganisationer, fackförbund, bransch- och intresseorganisationer. Flera artiklar om Svetsa Rätt har publicerats i bransch- och arbetsmiljötidningar och på Svetskommissionens och Arbetsmiljöverkets webbplatser samt fhv.nu finns länkar till Svetsa Rätt. Svetsa Rätt har presenterats muntligt i olika sammanhang, bland annat på mässorna Elmia (Svets och Fogningsteknik 2012) och Gilla Jobbet 2012, på ett seminarium på Ergonomisällskapet, på Svetslärarmötet 2012 som arrangerades av Svetskommissionen och vid personliga kontakter med representanter för företag och organisationer med koppling till svetsning.

4.2. Utvecklarnas perspektiv

Nedanstående resultat är baserade på arkivdata samt intervjuer med fyra nyckelaktörer som varit involverade i utvecklingen av webbplatsen. Intervjuerna genomfördes i juni och september 2012.

Bakgrund

År 2010 publicerades rapporten från IVL Svenska Miljöinstitutets tidigare projekt om svetsning, ”Effektivare åtgärder mot exponering av svetsrök” (Christensson et al, 2010). I det projektet ingick att besöka företag som hade lyckats bra med att minska svetsares exponering för svetsrök, utvärdera åtgärderna som vidtagits och beskriva hur exponeringen för svetsrök kunde minskas. Fem företag besöktes, men mätningarna och utvärderingarna som gjordes visade att åtgärderna i praktiken fungerade sämre än förväntat, vilket medförde höga exponeringar för svetsarna. Vid företagsbesöken noterades även att många andra uppenbara arbetsmiljörisiker som till exempel besvärliga arbetsställningar, UV-strålning, buller och vibrationer var vanligt förekommande. Ytterligare en erfarenhet från projektet var att företagen generellt sett verkade vara medvetna om och hantera vissa risker bättre än andra.

Det har forskats en del om arbetsmiljörisiker kopplade till svetsning och det finns också mycket kunskap om vilka åtgärder som är effektiva. För att arbeta säkert krävs att man har god kunskap både om vilka skyddsåtgärder som är lämpliga och hur dessa ska användas. Ofta är det detaljer i arbetssättet som är viktiga för att svetsningen ska bli säker, till exempel underhåll av slangar eller andningsskydd. Utformningen av svetslokaler och svetsplatser spelar också stor roll. En slutsats från projektet om svetsrök var att exponeringen för risker till stor del berodde på kunskapsbrist hos svetsare och andra aktörer som påverkar svetsares arbetsmiljö. Detta väckte frågan om hur information om risker och riskförebyggande åtgärder kan spridas och nå fram till de som behöver kunskapen, och som kan tillämpa den på ett sådant sätt att den blir till praktisk nytta för svetsare. IVL Svenska Miljöinstitutet har tidigare utvecklat flera webbplatser med branschanpassad arbetsmiljöinformation, Allt om städ (www.alltomstad.se) och Hämta Avfall (www.hamtavafall.nu). Idén om en webbplats med ett koncept som liknade Allt om städ, men inriktad mot svetsning, formulerades i en ansökan till AFA Försäkring inom ramen för utlysningen ”Från ord till handling”.

Syftet med Svetsa Rätt

Respondenterna var samstämmiga i sin beskrivning av syftet med Svetsa Rätt. Svetsa Rätt ska utgöra en resurs som ska bidra till att öka kunskapen hos svetsare och andra målgrupper som kan påverka svetsares arbetsmiljö, om hur man arbetar på ett säkert sätt med svetsning. I intervjuerna och i projektansökan redovisas ett grundläggande antagande om att ökad kunskap leder till ändrade attityder och beteenden, vilket i sin tur ger bättre arbetsmiljö och färre arbetsskador. Ett annat syfte med Svetsa Rätt som lyftes fram i intervjuerna är att bidra till att förändra den allmänna bilden av svetsyrket som farligt och riskfyllt.

Form

Samtliga respondenter framhöll att en webbplats lämpar sig väl för att presentera och tillgängliggöra ett omfattande material som det som finns på Svetsa Rätt samt hålla det uppdaterat. Det är också enklare att anpassa samma material till flera olika målgrupper på en webbplats än till exempel i bokformat. Ytterligare en fördel med webbplatsformatet som

togs upp är att den är ständigt tillgänglig och ger större möjligheter till interaktivitet än traditionella läromedel. Respondenterna var också eniga om vikten av att använda ett enkelt och lättillgängligt språk och att utformningen av innehållet i text och bild också skulle underlätta för besökarna att ta till sig informationen. Det fanns en stor samstämmighet bland respondenterna i att det är lättare att illustrera praktiska handgrepp i film än i enbart text och bild, att kombinationen av text, bild och film passar de aktuella målgrupperna väl och tar hänsyn till att individer kan ha olika lärtilar. Några respondenter påpekade dock att språket eventuellt kunde uppfattas som väl ”populärt” av vissa målgrupper med mer teoretiska kunskaper om svetsning (exempelvis arbetsmiljöingenjörer).

Innehåll

Samtliga respondenter poängterade vikten av att webbplatsens form och innehåll är anpassade till de tänkta målgrupperna och deras kontext. Gällande innehållet framhölls att sakinnehållet har utformats så att det ska upplevas som intressant och trovärdigt av respektive målgrupp och att perspektiv lyfts fram som ska motivera till förändring. Exempel på hur man försökt uppnå detta är att involvera användare i utvecklingsprocessen (exempelvis genomfördes en workshop för att ta fram förslag på innehåll för videoklippen), genom att anlägga ett helhetsgrepp på arbetsmiljön vid svetsning samt att lyfta fram kopplingen mellan kvalitet, lönsamhet och arbetsmiljö. Budskapet som man vill förmedla handlar om att god arbetsmiljö ger goda förutsättningar att göra ett bra jobb, vilket är till nytta för företaget.

Annat som varit viktigt i arbetet med innehållet på webbplatsen, enligt respondenterna, är att lägga fokus på åtgärder och ”god praxis” snarare än på risker. Ambitionen har varit att ”inte måla fan på väggen” när det gäller risker vid svetsning utan att hjälpa till med översättningen från ’det är farligt’ till ’så här ska jag göra för att undvika fara.’ En respondent kommenterade: ”att veta hur man gör rätt är viktigare än att veta varför man ska göra på ett visst sätt”. Mycket arbete har lagts på att beskriva konkreta åtgärder och ge handfasta exempel på säkra arbetsmetoder som direkt kan omsättas i det dagliga arbetet samt att visa att åtgärder kan och bör anpassas efter olika förutsättningar.

I första hand är det befintligt material i form av facklitteratur (exempelvis Arbetarskyddsnämndens bok ”Arbetsmiljö vid svetsning” från 1989) och forskningsresultat från bland annat IVL Svenska Miljöinstitutets projekt om arbetsmiljö vid svetsning som ligger till grund för innehållet på webbplatsen. Webbplatsens textinnehåll har sakgranskats av experter på svetsning och hälsorisker vid svetsning. På webbplatsen finns ett avsnitt (under rubriken ”Fakta”) som ger en översikt av vilka lagar och regler som är relevanta när det gäller arbetsmiljö vid svetsning. En respondent beskrev att de främsta anledningarna till att detaljerade referenser till lagtexter inte integrerats i innehållet på webbplatsen i större utsträckning var ambitionen att istället ”betona kopplingen till verkligheten” och lägga fokus på ”hur man gör rent praktiskt för att leva upp till reglerna” samt att erfarenheten från tidigare projekt var att ”alltför mycket hänvisningar till lagar och föreskrifter snarare verkar frånstötande än motiverande”. En annan anledning var att skapa en hanterbar situation gällande att hålla informationen på webbplatsen uppdaterad.

Målgrupper och användningsområden

Tanken med att vända sig till flera målgrupper som har koppling till svetsning har tidigare prövats i andra IVL-projekt, exempelvis ett samverkansprojekt för färre mjöldammsallergier i bagerier och ett projekt som resulterade i webbplatsen Allt om städ (www.alltomstad.se), som riktar sig till olika aktörer inom städbranschen. Målgrupperna för Svetsa Rätt är i första hand svetsare, arbetsledare för svetsare, arbetsgivare och chefer, skyddsombud, leverantörer av svetsutrustning, lärare på svetsutbildningar, företagshälsor och konsulter inom exempelvis ventilation. Webbplatsen ska kunna användas av samtliga målgrupper för att höja sin egen kompetens; leverantörer och företagshälsor ska kunna ge sina kunder mer kvalificerade råd om säkerhet och arbetsmiljö och hänvisa dem till webbplatsen, webbplatsen ska också kunna fungera som ett stöd i arbetsmiljöarbetet på svetsande företag. En annan viktig funktion är att Svetsa Rätt ska kunna användas som underlag för utbildning både av yrkesverksamma och blivande svetsare. Samtliga respondenter framhöll att webbplatsen, som den är utformad idag, antagligen kommer att fungera bättre för vissa målgrupper än andra. De var eniga om att Svetsa Rätt troligtvis kommer att fungera bra i utbildningssammanhang men att det antagligen är svårare att nå vissa målgrupper, exempelvis små företag.

Svetsa Rätt i relation till andra informationskällor inom svetsområdet

Det har tidigare funnits en skrift från Arbetarskyddsnämnden (numera Prevent) med titeln "Arbetsmiljö vid svetsning" (1989), men den är utgången på förlaget (sedan 2010) och enligt uppgift planeras ingen uppdatering eller nyutgåva. Det finns även en del informationsmaterial (broschyrer, faktablad och liknande), som tagits fram av aktörer som Svetskommissionen och IVL Svenska Miljöinstitutet, som behandlar vissa avgränsade risker eller risker och åtgärder inom specialområden inom svetsning. IVL står exempelvis bakom ett antal korta broschyrer med information om risker relaterade till svetsning (till exempel "Arbetar du med svetsning?" som handlar om isocyanater) som finns tillgängliga via Prevent och Svetskommissionen har tagit fram fem faktablad (Svetskommissionen, 1995) om arbetsmiljö vid svetsning som täcker några olika specialområden (exempelvis Gassvetsning och gasskärning och Manuell bågsvetsning med belagda elektroder). Säkerhetsdatabladerna för specifika produkter som används vid svetsning är ytterligare en källa till information om risker och lämpliga skyddsåtgärder. Företaget Esab, som tillverkar och säljer svetsmaterial, har tagit fram en skrift med titeln "Svetsning och skärning – risker och åtgärder" som omfattar en rad olika riskområden relaterade till svetsarens fysiska arbetsmiljö. Svetskommissionen tillhandahåller även några äldre, mer detaljerade skrifter om arbetsmiljö vid svetsning (1990; 1983). Generellt kan sägas att de informationsmaterial som nämnts berör fysiska arbetsmiljöaspekter och att innehållet antingen täcks av Svetsa Rätt eller att de kan ses som komplement till webbplatsen. Svetsa Rätt omfattar dessutom ytterligare perspektiv på svetsning, exempelvis organisatoriska, psykosociala och lönsamhetsaspekter.

Det finns också checklistor som tagits fram av IVL Svenska Miljöinstitutet som är relevanta för svetsning. Dessa finns tillgängliga via länkar på Svetsa Rätt.

Svetskommissionens arbetsgrupp för Arbetshygien och arbetsplatsutformning (AG 32) har tagit fram en vägledning med lärandemål för arbetsmiljöutbildning för svetsare (ARMUS).

ARMUS beskriver ”god praxis” för utbildning inom arbetsmiljö för svetsare och på Svetskommissionens webbplats anges att ”förhoppningen är att skolor och industri ska ta till sig ARMUS som en minsta nivå för utexaminerade elever respektive personal”. I ARMUS hänvisas till Svetsa Rätt som ett lämpligt utbildningsmaterial. Liber Förlag tillhandahåller bland annat kursmaterial om generella arbetsmiljöproblem (till exempel buller, brandrisk) samt faktaböcker för utbildning av svetsare på gymnasienivå. I faktaböckerna finns avsnitt som översiktligt tar upp vissa arbetsmiljöaspekter relaterade till svetsning (exempelvis risker och personlig skyddsutrustning). Som komplement till faktamaterialet i bokform finns även en webbtjänst (Svets Plus) med instuderingsfrågor. Innehållet i webbtjänsten genomgår nu revidering och det finns planer på att utveckla den befintliga tjänsten genom att hänvisa och länka till Svetsa Rätt.

Det har forskats en hel del om hälsorisker vid svetsning, men resultaten publiceras oftast på engelska, i form av artiklar i vetenskapliga tidskrifter och är i realiteten inte tillgängliga för de flesta av Svetsa Rätts målgrupper. På Svetsa Rätt finns tips om aktuell forskning om svetsning och arbetsmiljö och forskningsresultat som finns tillgängliga på svenska.

Det finns många lagar och regler som gäller svetsning, dels Arbetsmiljölagen men också ett antal föreskrifter som preciserar regler på olika separata områden som berör svetsare och svetsföretag. Generellt sett innehåller dessa texter inte information om åtgärder eller konkreta råd om hur arbetsgivare och anställda kan förebygga risker. Tanken är att Svetsa Rätt genom att ta ett helhetsgrepp på arbetsmiljöfrågorna ska kunna utgöra ett komplement och hjälpmedel för att leva upp till lagkraven.

4.3. Användarnas perspektiv

4.3.1. Intervjuer

Arbetsledare och svetsansvariga

Tre personer i arbetsledande position på tre olika företag intervjuades: en svetsansvarig, en produktionstekniker och en produktionsledare. Samtliga uppgav att de har lång erfarenhet av svetsrelaterat arbete. Två av respondenterna bedömde att de hade bra överblick över innehållet på Svetsa Rätt, den tredje uppgav sig vara mindre insatt i webbplatsen. Bland de delar som de hittills tittat närmare på nämndes avsnitt om personlig skyddsutrustning, lokalernas utformning och ergonomi. Respondenterna var överlag mycket positiva till Svetsa Rätt och minst en hade rekommenderat webbplatsen till skyddsombudet på sitt företag. Alla respondenter underströk att behovet av en webbplats som Svetsa Rätt är stort, framför allt hos små och mellanstora företag och företag som har bristfällig kunskap om arbetsmiljö i relation till svetsning samt hos skolor som utbildar svetsare.

Den [webbplatsen] är jätteviktig. Innan jag började här så jobbade jag som svetsare på liten firma. Där hade vi ingen av den här utrustningen som visas, inget tänk på ergonomi, arbetsmiljö, skador eller hur man bör skydda sig. Enda skyddet man hade var hjälmen och skyddskläder. Rätt ventilation och punktutsug fanns inte och när man skulle gå på fika så fick man ta fram macheten och skära sig ut genom svetsröken!

En respondent kommenterade att språket på webbplatsen är kortfattat, enkelt och lättillgängligt och uppfattades vara anpassat för målgrupper som inte i första hand har kunskap om och arbetar med arbetsmiljö, utan med svetsning. Respondenterna var eniga om att indelningen i teman och rubriker kändes logisk, att det var enkelt att få överblick över innehållet och att det var lätt att gå vidare inom respektive område. På frågan om huruvida Svetsa Rätt uppfattas som relevant för respondenten i yrkesrollen erhöles varierande svar. En respondent svarade spontant att Svetsa Rätt uppfattades som mycket relevant för yrkesrollen, innehållande lagom detaljerad information:

Det måste vara ganska lättläst och lättförståeligt för det är vanliga människor, som t.ex. skyddsombud, som kommer läsa den. Men det är bra att det länkas vidare om man vill fördjupa sig mer. Det får inte vara för mycket i början, direkt in i någon AFS eller så, för då tröttnar man.

En annan ansåg att innehållet visserligen var relevant men uppgav samtidigt att webbplatsen, eftersom nivån avseende arbetsmiljöarbete på det egna företaget redan är så pass hög, troligtvis endast blir ett komplement till den kunskap som redan finns. Den tredje respondenten uppgav att Svetsa Rätt inte kändes relevant dels för att företaget sysslar med annan typ av svetsning, under andra förhållanden än vad som behandlas på webbplatsen och dels för att nivån på arbetsmiljöarbetet och -kompetensen på företaget är högre än hos de företag som respondenten uppfattar att webbplatsen riktar sig till:

Webbplatsen är inte riktigt tillämplig för oss, det ligger nivån under oss. Detta är mer för svetskolor eller mindre verkstäder. Vi har en skyddsorganisation och särskild personal som arbetar med arbetsmiljö, vi ligger på en högre nivå. Vi har inte heller så mycket fasta arbetsplatser. Vi har helt andra problem som måste lösas än vad Svetsa Rätt handlar om.

Ingen av respondenterna hade tagit del av någon målgruppsanpassad sida. En respondent lyfte fram att någon typ av användarmedverkan eller möjlighet till interaktion (till exempel ett diskussionsforum eller möjlighet att ställa frågor som besvaras av expert) skulle göra webbplatsen mer levande och intressant. På frågan om vilka andra källor till information om arbetsmiljö och svetsning som används nämndes bland annat Arbetsmiljöverkets föreskrifter och företagshälsovården. En respondent nämnde även leverantörer som en trovärdig informationskälla:

Leverantörer, Esab till exempel, de berättar vad de har för nya saker för att effektivisera svetsningen och säkerheten runtomkring, de som levererar trådar... vilka är effektivare och mer hälsosamma... Men leverantörerna pratar inte så mycket arbetsmiljö utan mest kring sin utrustning, men det är klart - utrustningen ska ju naturligtvis påverka arbetsmiljön till det bättre...

En annan respondent uppgav att det inte är lätt att skaffa opartisk, tillförlitlig arbetsmiljöinformation:

Jag har inte haft sådär jättemycket annat, jag upplever att det har saknats. [...] Och om man hittar något [på internet] så kan det vara svårt att bedöma tillförlitligheten på det som står där. När man söker någonting så vet man ju inte...ofta anlitar vi ju en skyddsingenjör från företagshälsan för att undersöka och göra en utredning. Det är så oftast som vi får reda på vad vi ska göra i arbetsmiljön. Jag känner inte till att det har funnits någon annan motsvarande källa.

En respondent angav en del av webbplatsen som upplevts som särskilt intressant eller användbar, nämligen arbetsplatsens utformning. Två av respondenterna uppgav att de tror att de kommer referera till Svetsa Rätt i diskussioner om hur eller varför man ska göra på ett visst sätt för att göra rätt vid svetsning, filmerna nämndes som en användbar komponent. En respondent kommenterade:

Om det är någon av svetsarna som tycker olika [angående till exempel skyddskläder] så är det bra att ha någon referens att hänvisa till. Det har varit aktuellt för mig med sådana diskussioner.

Svetsa Rätt ansågs också kunna fungera som praktiskt stöd vid utformning av svetsplatser. En av respondenterna uppgav att företaget redan har den kunskap som förmedlas på webbplatsen, att den är integrerad i verksamheten, och att Svetsa Rätt därför inte kommer att vara till någon direkt nytta. Två av de tre respondenterna framhöll att det integrerade perspektivet på kvalitet, lönsamhet och arbetsmiljö kändes relevant. En respondent kommenterade:

Det [framhåller] vi hela tiden här, det känner jag mig hemma med. Folk som är sjuka drar inte in några pengar. Om någon blir skadad, då tappar vi kunderna för de granskar oss. Det är ihopknutet, allt. Vi lever i en sådan värld att vi inte kommer undan det där.

Tydlig struktur och koncist innehåll framhölls som styrkor. Respondenterna kunde inte identifiera några svagheter hos Svetsa Rätt.

Skyddsombud

Ett huvudskyddsombud och ett skyddsombud på ett företag intervjuades. Båda hade lång erfarenhet av att jobba med svetsning. Båda uppgav att de hade ganska god överblick över webbplatsens innehåll och upplägg. Respondenterna rapporterade att de hade fokuserat särskilt på information om personlig skyddsutrustning, svetsplatsens utformning, lagar och regler samt hälsorisker. Båda respondenterna var mycket positiva till webbplatsen. Både respondenterna ansåg att det finns ett relativt stort behov av en webbplats som Svetsa Rätt, bland annat som en hjälp att fylla kunskapsluckor bland personalen. En respondent kommenterade:

Alla har spridd erfarenhet, det vill säga olika kunskapsnivåer. Det är bra för oss att kunna hänvisa till en webbsida som de kan kolla på.

Respondenterna kommenterade också att indelningen i teman och rubriker kändes naturlig och att webbplatsen på det hela taget gav ett lättillgängligt och tydligt intryck, både visuellt och innehållsmässigt:

Absolut, det är en naturlig uppdelning. Det är bra för mig som är dyslektiker att det inte är så rörigt, utan man hittar lätt på varje moment. Sidan är läsvänlig, lättläst.

Båda respondenterna uppgav att de uppfattar Svetsa Rätt som relevant för dem i deras roll som skyddsombud och att detaljnivån i den information som presenteras är tillfredsställande. På frågan om vad som saknades på webbplatsen beskrev en av respondenterna att det ofta uppstår situationer ute i fabriken då han direkt behöver söka

information för att hitta svar på arbetsmiljörelaterade frågor från personalen och att i dessa lägen vore det bra med mobilversion eller app baserad på Svetsa Rätt. På frågan om andra källor till information om arbetsmiljö och svetsning som respondenterna använder nämndes, utöver allmänna ämnessökningar på internet, bland annat Arbetsmiljöverkets webbplats och föreskrifter men det framhölls att framför allt föreskrifterna ”är lite jobbigare att läsa, lite opraktiskt”. På frågan om vilken eller vilka delar som är särskilt intressanta eller användbara i rollen som skyddsombud var respondenterna eniga om att materialet om hälsorisker är av särskilt intresse för att hitta fakta och argument för att förklara varför man som svetsare ska skydda sig eller arbeta på ett visst sätt. En av respondenterna hade tittat på webbsidan med information särskilt anpassad för skyddsombud och beskrev innehållet som tillfyllest.

Båda respondenterna angav att de kommer att använda Svetsa Rätt framöver, bland annat för att själva söka information och argument och uppmana medlemmar att söka information. En respondent kommenterade också att webbplatsen troligtvis kan vara till nytta i utbildningssammanhang samt vid inköp av ny skyddsutrustning:

Den kommer hjälpa mig mycket när jag kör BAM-utbildning för skyddsombud som har svets-verksamhet. [...] ta fram underlag om hälsorisker. Och när vi ska byta hjälmar, den blir bra att ha som stöd när vi ska välja nya.

Respondenterna var eniga gällande vikten av att lyfta fram kopplingen mellan kvalitet, lönsamhet och arbetsmiljö gentemot arbetsgivaren.

...när man kommer med en idé till sin arbetsgivare om att det där är det säkraste, men det innebär att man går ner i produktion med 20 %, då kommer det aldrig gå igenom. Man måste betona att allt måste samspela annars kan man aldrig få igenom det. Chefer är snabba på att skjuta ner idéer som inte sparar in pengar.

Tydlig och logisk struktur och att texten på webbplatsen är lättläst både språkmässigt och visuellt (ljus bakgrundsfärg, stort radavstånd) framhölls som styrkor. Respondenterna kunde inte identifiera några svagheter hos Svetsa Rätt.

Arbetsmiljöingenjörer på företag

TVå arbetsmiljöingenjörer på (två) svetsande företag intervjuades. Arbetsmiljöingenjörerna hade lång respektive relativt kort (< 1 år) erfarenhet av att jobba med svetsrelaterade frågor. Båda uppgav att de kände till webbplatsens upplägg och innehåll relativt väl. Bland de delar som de hade ägnat särskilt intresse nämndes avsnitt som behandlar arbetsplatsens utformning (bland annat platsventilation och arbetsställningar) och den målgruppsanpassade sidan för företagshälsa/konsult. Respondenterna var mycket positiva till Svetsa Rätt och hade rekommenderat webbplatsen till andra på företaget, till exempel arbetsledare och skyddsombud. Båda respondenterna framhöll att behovet av en webbplats som Svetsa Rätt, där ”bred” information (det vill säga inte bara information kring svetsningen som sådan utan även om förhållanden runt omkring som också påverkar arbetsmiljön) kring arbetsmiljö och svetsning finns samlad, är relativt stort. De grupper som respondenterna bedömde kan ha mest nytta av webbplatsen är dels blivande svetsare och de som utbildar svetsare och dels skyddsombud på företag. Respondenterna

kommenterade också att de uppfattade innehållet och tilltalet på webbplatsen som lättillgängligt för personer som inte har så mycket förkunskaper om arbetsmiljö och svetsning. Det uppfattades å ena sidan som positivt (å dessa målgruppers vägnar), men bidrog också till en uppfattning om att webbplatsen inte är särskilt anpassad till arbetsmiljöingenjörer som är vana vid facklitteratur och vetenskapliga texter. Båda bedömde ändå webbplatsen som mycket relevant i relation till sin yrkesroll, men den ena respondenten (med lång erfarenhet) lade till:

Men jag kan ju mycket av det här redan. Men det är bra att många andra områden utöver just svetsningen är med, buller och ljus till exempel. Där kan man få ut mycket.

Den andra respondenten uttryckte ytterligare behov av tydliga källhänvisningar och kopplingar till lagstiftning och standarder för att öka nyttan av Svetsa Rätt i rollen som arbetsmiljöingenjör på svetsande företag, både för att underlätta det egna arbetet med att till exempel utforma arbetsplatser och för kommunikationen med chefer och arbetsledare ”om vad som är bindande krav och vad som är ’nice to have’”:

Jag vet ju vilka lagar, standarder och föreskrifter som finns, men det skulle vara till stor hjälp för mig om det fanns tydligare kopplingar på webbplatsen. Nu får jag gå in i respektive AFS och leta reda på att ’det här stöds av den paragrafen där’...

Samma respondent önskade också mer detaljerad information om yrkeshygieniska mätningar, även om företagshälsovården i de flesta fall anlitas för att utföra den typen av uppgifter. På frågan om andra källor till information om arbetsmiljö och svetsning nämndes Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS), föreningen FTF Arbetsmiljö och leverantörer, men en av respondenterna kommenterade:

Jag får mycket information från leverantörer, men det blir inte samlat på det här sättet och man måste ha ett kritiskt förhållningssätt eftersom de vill sälja sina produkter.

Båda respondenterna uppgav att indelningen i teman och rubriker kändes naturlig, men en respondent hade synpunkter på hur informationen presenteras ur ett navigeringsperspektiv:

Jag jobbar med utformning av arbetsplatser och när man läser på Svetsa Rätt är det lätt att ramla in i detaljer [om man klickar vidare på länkar i texten] och sen glömmar man var man började någonstans... Det vore bra med en bild av en arbetsplats och när man håller markören över en del av bilden så kommer information som är relevant för den delen upp. Och om man vill gå vidare på något annat spår kan man gå tillbaka till bilden... All information finns redan men är ett annat sätt att presentera den på, det vore bra för helheten.

På frågan om vilka delar som är särskilt intressanta eller användbara i yrkesrollen nämndes avsnitten om arbetsplatsens utformning samt hälsorisker (det senare uppgavs ha använts som underlag för internt utbildningsmaterial). En av respondenterna återkom dessutom till att webbplatsen eftersträvar ett helhetsgrepp på arbetsmiljön kring svetsning och gav exempel på hur den kan användas i företaget:

Den [webbplatsen] är som ett smörgåsbord. Om man till exempel ska prata om säkerhet kring slipmaskiner - antingen i förebyggande syfte eller om man haft lite olyckor med sådana - så kan man ta fram den delen som handlar om handmaskiner och visa vilka risker det finns, och att det är viktigt med skyddsdelarna, för att förstärka budskapet.

Respondenterna uppgav att de hade tittat på sidorna med målgruppsanpassad information för arbetsledare respektive företagshälsa. En respondent kommenterade:

Informationen som finns är bra men kanske svår att ta med sig att ta med när man går ut på arbetsplatsen i verkligheten. Man vill gärna ha en checklista då. Webbplatsen överlag är mer anpassad för när man läser in och förkovrar sig själv, mindre för det man ska leverera ut. [...] Det skulle behövas något mer för att underlätta att omsätta det här i praktiken.

På frågan om hur respondenterna tror att de kommer använda Svetsa Rätt nämnde båda intern utbildning av personal. Andra potentiella användningsområden som lyftes fram var som diskussionsunderlag vid skyddskommittémöten och som kunskapsresurs vid utformning av svetsarbetsplatser. Både respondenterna framhöll vikten av att sambandet mellan kvalitet, lönsamhet och arbetsmiljö vid svetsning är tydligt på webbplatsen. En respondent kommenterade:

Det är jättebra att det [integrerade perspektivet] finns med, det betonar jag själv inom det jag gör i mitt arbete.

Som webbplatsen främsta styrkor framhöll respondenterna bland annat helhetsperspektivet på arbetsmiljö vid svetsning, att information om alla olika relevanta områden finns samlad på ett ställe samt att texterna är tydliga och lättillgängliga och att de kompletteras av bilder/filmer. Som en svaghet nämndes tekniska problem med att visa filmerna och brist på källhänvisningar och hänvisningar till lagstiftning i texterna.

Arbetsmiljöingenjörer inom företagshälsovården

TVå arbetsmiljöingenjörer på två olika företagshälsor intervjuades. De hade varierande erfarenhet av svetsning och att ha svetsande företag som kunder. Båda uppgav att de hade översiktlig kunskap om webbplatsen som helhet, men att de endast hade läst några avsnitt mer noggrant (hälsorisker respektive personlig skyddsutrustning och checklistor). Båda var överlag mycket positiva till Svetsa Rätt och hade rekommenderat webbplatsen till kunder och kolleger. Båda respondenterna uppgav att de såg ett stort behov av en webbplats som Svetsa Rätt. De grupper som de bedömde kan ha mest nytta av webbplatsen är blivande svetsare/elever på svetsutbildningar samt svetsande företag (svetsare, arbetsledare, skyddsombud, arbetsmiljöansvariga). En respondent beskrev att behovet av vidareutbildning och upplysning inom arbetsmiljöområdet är stort inom vissa kundföretag; en del svetsare på kundföretagen har ingen utbildning alls utan har byggt sin kompetens enbart på erfarenhet och att för många andra var det länge sedan de utbildade sig. Respondenten kommenterade:

Det finns ett stort behov, det är helt underbart att webbplatsen finns. Jag vill gärna gå ut och utbilda men företagen har inte råd, så det är bra att den här [webbplatsen] finns gratis.

Vidare lyfte respondenterna också fram att det ofta finns behov av ökad kunskap om och förståelse för svetsning och vilka krav det ställer på arbetsmiljön, hos företagsledning, chefer och arbetsmiljöansvariga. På frågan om vilka andra källor till information om arbetsmiljö och svetsning respondenterna använder sig av uppgavs aktuell forskning (bland annat IVL Svenska Miljöinstitutets rapporter, kontakt med yrkesmedicinsk enhet på universitet) relevanta AFS:ar samt material från Esab:s hemsida. Båda uppgav att det är lätt att hitta på webbplatsen och att den känns relevant, men inte i första hand som ett stöd för den egna yrkesutövningen utan som en resurs att hänvisa kunder till. Den främsta anledningen angavs vara att innehållet på webbplatsen var alltför allmänt och det saknas mer detaljerad information som är till nytta i arbetsmiljöingenjörnsrollen. En respondent kommenterade:

Jag kan det mesta som står här redan, men den är relevant och jag kan tipsa kunder om den. Mina kunskaper gör att jag kan bedöma att webbplatsen är bra och känna mig trygg med att rekommendera den till andra.

En av respondenterna hade tittat på den målgruppsanpassade sidan för företagshälsa/konsult och hade synpunkter på att det där saknades information vad företagshälsan kan göra för att undersöka arbetsplatsen (exempelvis mäta svetsrök). På frågan om hur respondenterna tror att de kommer använda Svetsa Rätt framöver svarade båda att den huvudsakliga nyttan består i att rekommendera webbplatsen till kunder. Nyttan som kunskapskälla för egen del, i rollen som arbetsmiljöingenjör, bedömdes av båda som mer begränsad. En respondent påpekade vikten av att kanske ännu tydligare lyfta fram sambandet mellan arbetsmiljö och lönsamhet/affärsnytta, utifrån sin erfarenhet av att arbeta med företag. Både respondenterna framhöll att den främsta styrkan med Svetsa Rätt är att webbplatsen tar upp så många olika aspekter kring svetsning, att den känns ”komplett”. Gällande svagheter nämndes, förutom uppfattningen att webbplatsen inte har marknadsförts tillräckligt, att innehållet inte är tillräckligt detaljerat för att utgöra ett stöd och kunskapsresurs i rollen som arbetsmiljöingenjör på en företagshälsa.

Leverantörer

En representant för en leverantör av svetsutrustning och –material intervjuades. Respondenten hade lång erfarenhet av svetsning och nuvarande uppdraget innefattar bland annat teknisksupport och utbildning av egen personal och kunder. Respondenten uppgav sig ha tittat och läst på webbplatsen mycket översiktligt. De områden som ändå studerats lite mer ingående var Svetsplatsen, Svetsmetoder och Svetsaren. Respondenten var överlag positiv till Svetsa Rätt. Respondentens intryck var att Svetsa Rätt vänder sig till andra målgrupper, i första hand de som utbildar svetsare. Respondenten kommenterade vidare:

Som webbplatsen ser ut nu tror jag inte att företagare eller en chef för en verkstad går in och tittar. Man har ju andra frågor som man vill ha svar på, t.ex. 'vilken svetsmetod ska jag välja?' eller om olika fogtypers egenskaper. Sådant hittar man ju inte här utan den är mer för utbildningssyfte tror jag. Ämnen som tas upp är sådant som tas upp i utbildning, eller i alla fall borde ingå i utbildningen.

Respondenten framhöll att innehållet i de avsnitt som han tittat närmare på var ganska grundläggande och intrycket var att de innehöll relativt lite information, men poängterade samtidigt att ”om syftet bara är att ge grundläggande information så är det ju ok. Men vill

man beskriva djupare för att verkligen skapa förståelse för olika svetsmetoder så saknas det en del”. Filmerna, avsnitten om hälsorisker, personlig skyddsutrustning i kombination med svetslokalerna nämndes som särskilt intressanta komponenter på webbplatsen.

Respondenten kommenterade:

Jag ser ofta att på verkstäder där man har satsat mycket på personlig skyddsutrustning så glömmar man ofta det andra, för då tycker man att nu har vi skyddat svetsarna och så skäuter man i allmänventilationen och tänker inte på annan personal i samma lokal som utsätts för rökig allmänmiljö.

Respondenten uppgav att det första intrycket var att Svetsa Rätt visserligen har ett relevant innehåll, men att möjligheterna att använda den begränsas av att webbplatsen är på svenska eftersom han till stora delar är verksam i internationella sammanhang.

[Svetsa Rätt] hjälper mig lite grann i mitt arbete, men inte så mycket med tanke på att jag jobbar mest utomlands. Men videosnuttarna skulle jag kunna använda...

På frågan om vad som saknas på webbplatsen återkom respondenten till vad syftet med Svetsa Rätt är och att innehållet måste ställas i relation till det. En allmän reflektion kring innehållet var dock att det finns stora utvecklingsmöjligheter beroende på vilka funktioner och behov som webbplatsen är tänkt att fylla. Några förslag handlade om möjligheter att söka lämpliga svetsmetoder för olika material och en simuleringsfunktion för att kombinera olika variabler och göra kostnadsberäkningar. Respondenten angav inga andra källor till information om arbetsmiljö och svetsning utöver regelverk i andra länder där han är verksam. Respondenten hade inte tittat på sidan särskilt anpassad för säljare och tillverkare av svetsutrustning. På frågan om troliga användningsområden nämnde respondenten bland annat filmerna som ett komplement till företagets utbildningar:

Jag kommer eventuellt att visa filmerna för att tydliggöra vissa saker i utbildningen, läsa och lära mig själv, och leta efter information om lagar och regler.

Kopplingen mellan kvalitet, lönsamhet och arbetsmiljö som betonas på webbplatsen uppfattades som högst relevant, inte minst med tanke på att det är viktigt att se till att personal kan vara verksamma länge i yrket utan att skadas eftersom ”återväxten inom svetsning är väldigt låg både på operatörs- och teknikersidan”. Respondenten ansåg dock att innehållet om produktionsekonomi var magert:

Det är bristfälligt, det säger inte mycket alls [...] Det finns inga beräkningar eller förslag på vad som ger lönsamhet, inga svetskostnadsberäkningar. Det står inget konkret om hur man uppnår lönsamhet utan mer bara att det såklart är viktigt att göra det...

Respondenten menade även att detsamma gällde underlaget om kvalitet, det vill säga att informationen är alltför allmän för att vara till nytta:

Det finns många paralleller mellan svetsmetoder och den kvalitet du får. Det finns ingen detaljerad information om detta. Som det är nu känns det som att man bara skrapar lite på ytan. Nu kanske jag är en nörd när det gäller svetsning, men jag träffar ju mycket folk som håller på och de vill ju veta väldigt

mycket. Både svetsare, operatörer och tekniker har ett stort behov av att förstå det de gör, varför saker händer och konsekvenser av att göra på olika sätt.

Som styrkor nämndes att informationen alltid finns tillgänglig i och med att den presenteras på en webbplats och att så många relevanta perspektiv på svetsning och arbetsmiljö finns samlade på ett och samma ställe. Som en svaghet nämndes att informationen är ganska ytlig på visas områden, exempelvis när det gäller svetsmetoder, produktionsekonomi och kvalitet.

Lärare på svetsutbildningar

En svetslärare på en kommunal gymnasieskola, en svetslärare på ett privat utbildningsföretag och en arbetsmiljöingenjör inom kommunal företagshälsovård med uppdrag att föreläsa om arbetsmiljö för gymnasieelever på svetsutbildning intervjuades. De två yrkeslärarna hade lång erfarenhet av svetsning medan arbetsmiljöingenjören saknade specialkunskap inom området. En av de tre respondenterna hade surfat runt på större delen av webbplatsen, medan de andra två hade läst mer översiktligt. Bland de delar som ägnats särskilt intresse nämndes utbildningshandledningsmaterialet och platsventilation. Samtliga respondenter var positiva till webbplatsen. Respondenterna var eniga om att en webbplats som Svetsa Rätt kan fylla behov både inom utbildning av svetsare och på företag. Arbetsförmedlingen nämndes också som en aktör som skulle kunna ha nytta av att känna till webbplatsen för att kunna rekommendera den till arbetssökande. Respondenterna var också eniga om att strukturen på Svetsa Rätt uppfattades som naturlig, tydlig och "lättnavigerad". Det framhölls också att informationen uppfattades som saklig, trovärdig och opartisk, men inte så djuplodande. En respondent kommenterade:

Den är saklig, inte en massa onödig text, utan enkelt och bra språk. Och det är fokus på själva arbetet och verksamheten, inte på olika verktyg som det är i säljinformation. Inga pekpinningar heller, som Arbetsmiljöverket kommer med, 'arbetsgivaren är skyldig att...'. Ingen behöver känna sig utpekad utan det är opartiskt.

Samtliga respondenter bedömde att webbplatsen är relevant i förhållande till yrkesrollen/arbetsuppgifterna. En respondent kommenterade att innehållet på Svetsa Rätt stämde väl överens med vad han själv brukar ta upp i undervisningen och en annan framhöll att materialet på webbplatsen kan fungera som en (del)lösning på problemet med elevernas varierande förkunskaper:

En del elever kan ju inget från början och då är webbplatsen jättebra för att visa hur det går till [på grundläggande nivå].

Samtliga lyfte fram förslaget om att koppla instuderingsfrågor till materialet på webbplatsen för att underlätta användningen av Svetsa Rätt i undervisning. Undervisningsmaterial från Liber och material kopplat till internationella svetsutbildningen (International Welder, IW) nämndes som svar på frågan om vilka andra informationskällor om arbetsmiljö vid svetsning som respondenterna använde sig av.

Arbetsmiljöverkets webbplats och AFS om relevanta områden nämndes också men det framhölls att detta material är svårt att använda i undervisningen i sin ursprungsform:

Arbetsmiljöverket också förstås, gränsvärden, AFS:ar...jag hänvisar dit, men det är lite för invecklat [för eleverna]...

Ingen av respondenterna hade tittat närmare på det material som riktar sig särskilt till de som utbildar svetsare, men på frågan om huruvida de kommer använda webbplatsen framöver i sitt arbete svarade alla positivt. Bland potentiella användningsområden nämndes att själv läsa på vid behov, som stöd vid lektionsupplägg, som komplement till befintliga lektionsupplägg om arbetsmiljö exempelvis genom att visa filmer eller på andra sätt integrera Svetsa Rätt i undervisningen. Två respondenter beskrev:

Vissa delar har jag använt redan nu, jag har dragit ut sidor som har fått komplettera mitt eget material. Nästa steg är att visa filmerna för eleverna.

Jag vill försöka hitta ett bra sätt att integrera Svetsa Rätt i våra kurser. Hitta var vi kan stoppa in den och hänvisa till den... Man är ju sådan att man kör ju gärna vidare på det material man har, men det är lite förlegat så jag tror att vi behöver det här.

Respondenterna uppgav att de inte särskilt hade noterat att kopplingen mellan kvalitet, lönsamhet och arbetsmiljö betonas på Svetsa Rätt, men att de såg positivt på att föra fram detta integrerade perspektiv. En lärare kommenterade att ”vi kommer ha nytta av det när eleverna ska göra sina projektarbeten”. Svetsa Rätt uppfattas som ”komplett”, det vill säga omfattande alla relevanta perspektiv på arbetsmiljö vid svetsning, av respondenterna vilket framhölls som en av webbplatsens styrkor. Vidare poängterades att webbplatsen gav ett proffsigt intryck och att innehållet håller en lämplig detaljnivå för att fungera i undervisningssammanhang:

Jag tycker det är proffsigt gjort. Filmer och texter är komprimerade, med lagom mycket detaljer [...] Filmerna är lagom långa för att eleverna ska orka koncentrera sig hela tiden.

4.3.2. Enkät

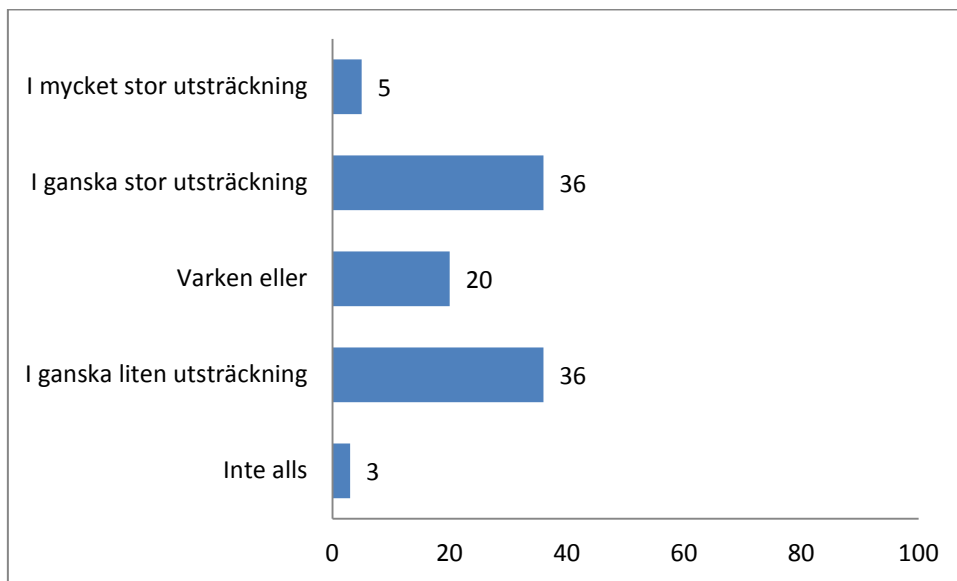
I mailet med länken till enkäten fanns även kort information om Svetsa Rätt, utvärderingen samt en länk till webbplatsen. Enkäten besvarades av totalt 90 personer, fördelade på yrkeskategorier enligt tabellen nedan.

Yrkeskategori	Antal
Svetslärare	27 (30 %)
Företagshälsa/konsult	22 (24 %)
Svetsare	10 (11 %)
Arbetsledare	9 (10 %)
Tillverkare/säljare	7 (8 %)
Arbetsgivare/chef	4 (5 %)
Skyddsombud	3 (4 %)
Kvalitetsansvarig	2 (2 %)
Arbetsmiljöingenjör/företagssköterska på företag	2 (2 %)
Ombudsman	2 (2 %)
Ventilationskonsult	1 (1 %)
Annan	1 (1 %)

Inledningsvis fick respondenterna besvara en fråga om de kände till webbplatsen Svetsa Rätt. Om de svarade ”nej” eller ”vet ej” på frågan avslutades enkäten och de dirigerades vidare till Svetsa Rätt. Vid ett ja-svar dirigerades respondenten vidare till de följande enkätfrågorna.

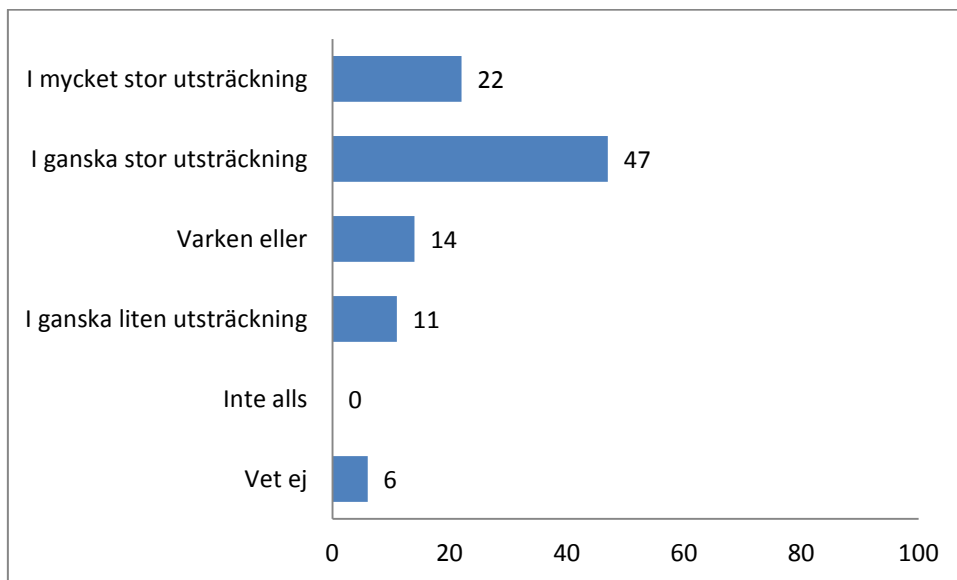
Av totalt 90 personer svarade 47 (52 %) att de inte kände till Svetsa Rätt. Fyra personer (5 %) valde svarsalternativet ”vet ej”. Trettionio personer (43 %) uppgav emellertid att de kände till Svetsa Rätt och besvarade resterande frågor i enkäten (med reservation för att de öppna frågorna samt kommentarer i fritext var frivilliga och en del respondenter valde att inte besvara dessa). Flera kommentarer i enkäten handlade dock om att respondenterna upptäckt webbplatsen först i och med enkätmailet (via länken till webbplatsen som ingick).

Av de 39 personer som svarade att de var bekanta med Svetsa Rätt angav 41 procent att de kände till innehållet i ganska stor eller mycket stor utsträckning. En nästan lika stor andel (39 %) svarade att de kände till innehållet i ganska liten utsträckning eller inte alls (figur 1).



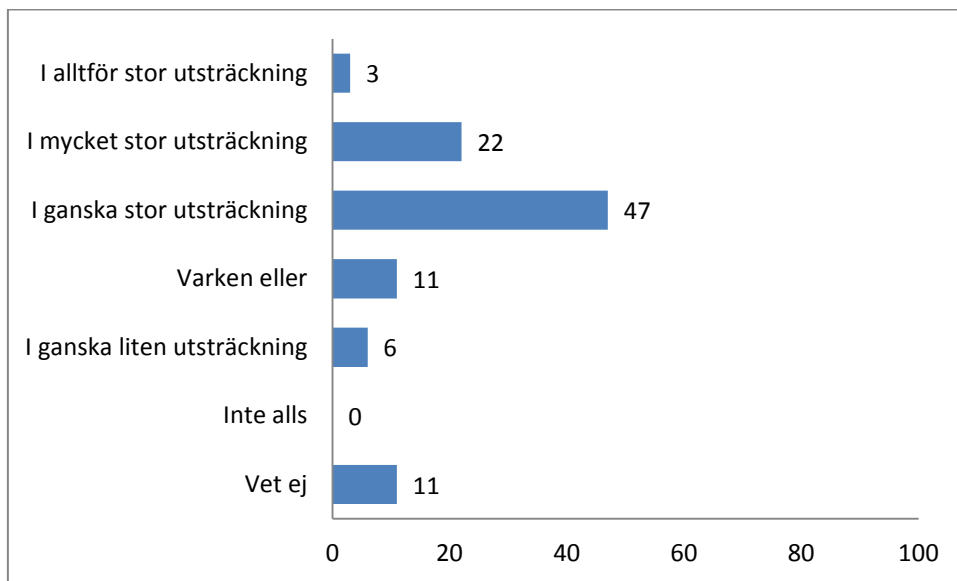
Figur 1. ”I vilken utsträckning känner du till innehållet på webbplatsen Svetsa Rätt?” (procent)

En majoritet (69 %) svarade att de uppfattade Svetsa Rätt som relevant i förhållande till sin yrkesroll (figur 2). Kommentarer till frågan handlade bland annat om att webbplatsen kan ge stöd och underlag till diskussioner med kunder (företagshälsa) och att innehållet, särskilt filmerna, skulle kunna utgöra material i undervisning (svetslärare).



Figur 2. ”Är webbplatsen Svetsa Rätt relevant för dig i din yrkesroll?” (procent)

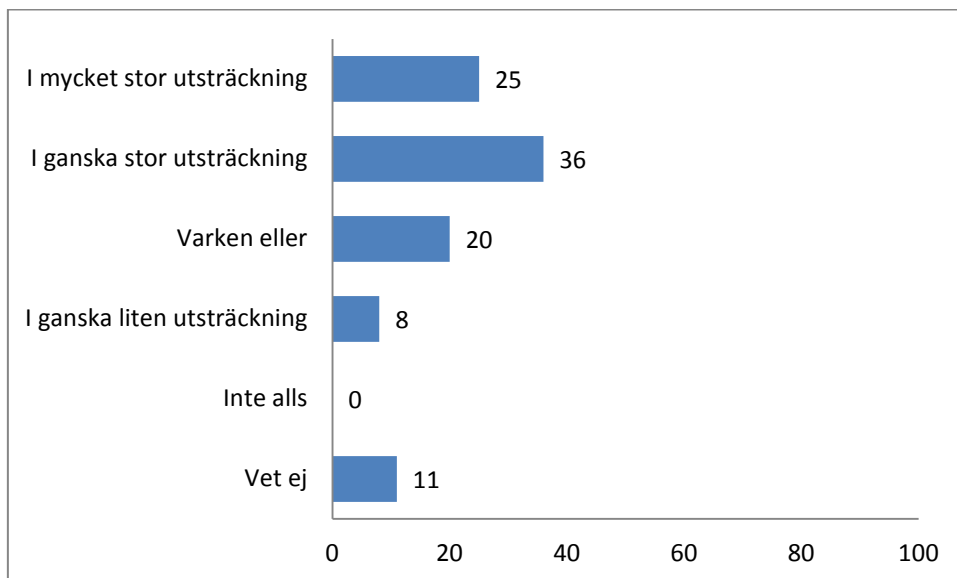
En tydlig majoritet (69 %) gav ett positivt svar på frågan om informationen på webbplatsen är tillräckligt detaljerad i relation till de behov som upplevs i yrkesrollen (figur 3). Nio procent uppgav att informationen inte uppfyllde deras krav genom att antingen vara alltför detaljerad eller inte vara tillräckligt detaljerad. Kommentarer till frågan handlade dock i första hand om att respondenterna inte hunnit sätta sig in i materialet tillräckligt mycket för att kunna göra en sådan bedömning.



Figur 3. ”Är informationen på webbplatsen tillräckligt detaljerad för dig i din yrkesroll?” (procent)

De flesta (61 %) uppgav att det var lätt att hitta information på webbplatsen (figur 4). I många kommentarer i enkäten framhölls att indelningen i teman/rubriker känns naturlig och att det är lätt att navigera på webbplatsen. En respondent kommenterade:

Bra kortfattad övergripande information, lätt att navigera. Möjlighet till att finna mer detaljerad information med hjälp av hänvisning till exempel AFS.



Figur 4. ”Är det lätt att hitta det du söker på webbplatsen?” (procent)

En minoritet (8 %) svarade dock att det inte var så lätt att hitta information. I kommentarerna beskrevs att en ”innehållsförteckning” eller ”lista med sökord” skulle underlätta informationssökningen. En respondent kommenterade att det var svårt att få överblick över materialet:

Det är som sagt litet svårt med översikten. Länkar försvårar det hela, men är också en styrka hos webbplatsen.

Tio respondenter svarade på frågan om vilka delar av Svetsa Rätt som upplevs som särskilt intressanta eller användbara. De flesta uppgav att delarna som handlar om hälsorisker var särskilt intressanta. Avsnitten om svetsplatsen, filmerna och personlig skyddsutrustning nämndes också.

Nio respondenter svarade på frågan ”Saknar du något innehåll eller någon funktion på webbplatsen?”. En respondent önskade generella filmklipp som visar bland olika svetsmetoder för användning i undervisning. En annan skulle gärna sett att det fanns instuderingsfrågor kopplade till de olika avsnitten på webbplatsen. Flera kommentarer handlade dock om att respondenterna inte hade satt sig in tillräckligt i materialet för att kunna uttala sig om eventuella brister eller luckor i innehållet.

Majoriteten av de elva respondenter som besvarade frågan ”Kommer du att använda Svetsa Rätt i din yrkesroll, tror du? Hur?” uppgav att de troligtvis kommer att använda sig av Svetsa Rätt i arbetet framöver. I kommentarerna beskrevs olika tänkbara användningsområden. Flera svetslärare beskrev att de planerade att integrera Svetsa Rätt i undervisningen, exempelvis:

Många av mina elever har dyslexi eller andra problem med att ta till sig information genom att läsa. Filmerna kan de se hur många gånger som helst. Och när som helst. Om de vill uppdatera sig.

Ja! Vi kommer att flytta vår verksamhet senare i höst och det kommer att bli stora störningar i den praktiska utbildningen och jag ser det som ett utmärkt tillfälle för oss att börja använda webbplatsen i utbildningen.

Respondenter i andra yrkeskategorier svarade till exempel:

Ja, i diskussion med klient/ svetsare när det finns tekniska eller medicinska uppgifter som sticker ut.

Vid utveckling av kunders arbetsplatser och riskbedömningar.

Ja, för att söka egen kunskap och om jag till exempel ska hålla en utbildning.

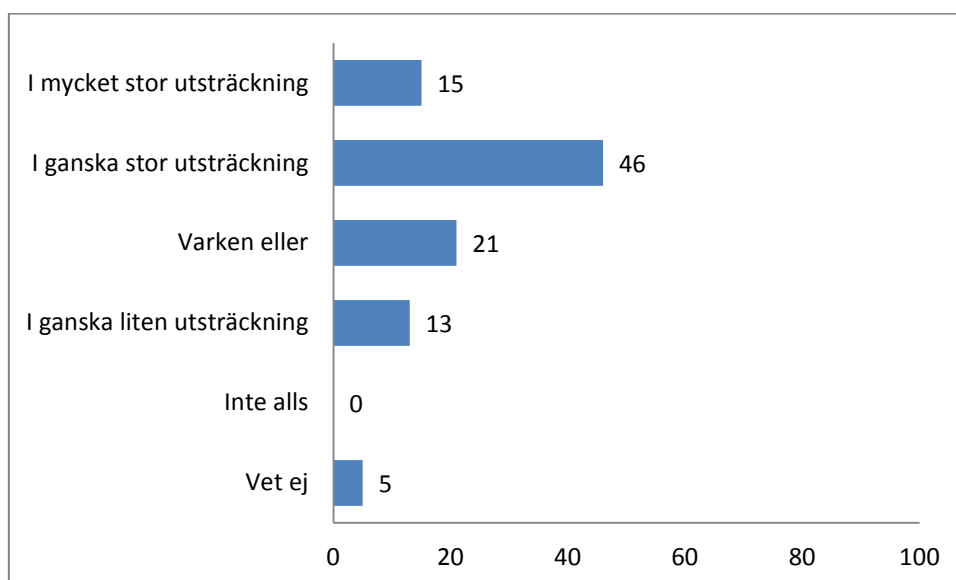
Till alla utom svetslärarna ställdes frågan ”I vilken utsträckning kan Svetsa Rätt användas som underlag för arbetsmiljöförbättringar ute på företag?”. Nitton personer besvarade frågan. Majoriteten av dem (12 respondenter) svarade positivt, det vill säga att deras bedömning var att Svetsa Rätt kan utgöra ett stöd för att åstadkomma praktiska förbättringar i arbetsmiljön i ganska stor eller mycket stor utsträckning. Två respondenter kommenterade:

Min erfarenhet är att de företag som inte lever upp till en god arbetsmiljö och justa villkor har stora problem att behålla sin personal. Den här webbplatsen skulle kunna vara en utmärkt start för företag som vill utveckla svetsverksamheten.

När man är ute och pratar om arbetsmiljö är det viktigt att kunna visa på exempel hur man förbättrar arbetsmiljön, t.ex. att kunna visa på filmsekvenser för goda respektive dåliga arbetsförhållanden. Om jag inte använder punktutsugen - vart tar svetsröken vägen. Bra att visuellt kunna visa deltagarna detta.

En majoritet (61 %) av respondenterna uppgav att Svetsa Rätt kan utgöra ett stöd i diskussioner kring kopplingen mellan lönsamhet, kvalitet och arbetsmiljö vid svetsning i ganska stor eller mycket stor utsträckning (figur 5). En respondent uttryckte att webbplatsen representerar en ”koppling mellan regelverk och praktisk verksamhet”.

På frågan om vilka som är webbplatsen Svetsa Rätts styrkor svarade 17 personer. Den fördel som togs upp mest frekvent var att alla olika arbetsmiljöperspektiv på svetsning finns samlade på ett och samma ställe. Andra styrkor som lyftes fram var att informationen på webbplatsen är lättillgänglig, tydlig och konkret, det vill säga informationen är både lätt att hitta (enkelt att navigera på webbplatsen) och lätt att läsa och förstå.



Figur 5. ”Kan webbplatsen utgöra ett stöd i diskussioner kring kopplingen mellan lönsamhet, kvalitet och arbetsmiljö vid svetsning?” (procent)

Tio personer svarade på frågan om vilka som är webbplatsen svagheter. De flesta som svarade angav att de i nuläget inte kunde identifiera några svagheter. Några återkom till svårigheten att få överblick över det samlade innehållet på webbplatsen.

4.3.3. Webbtrafik

Sedan Svetsa Rätt lanserades i januari 2012 har webbplatsen haft drygt 8300 unika besökare. Besöksfrekvensen per månad var under perioden 1 januari - 15 september 2012 relativt jämn, med undantag för några toppar i samband med lanseringen i januari och i slutet av maj vilket möjligen kan kopplas till publicitet kring webbplatsen, exempelvis tidningen Arbetsliv en artikel om Svetsa Rätt. Det totala antalet besök uppgår till drygt 10 800. 77 procent av besökarna är nya besökare och de resterande 23 procenten är besökare som återkommer till webbsidan.

Det har inneburit sammanlagt cirka 48 000 sidvisningar. I genomsnitt visades 4,45 sidor per besök på webbplatsen och den genomsnittliga tiden för varje besök var 3 minuter och 40 sekunder. Knappt hälften av besöken var mycket korta (<10 sekunder) vilket också speglas i avvisningsfrekvensen, det vill säga den andel av besökarna som bara besökte en sida och lämnade webbplatsen utan att klicka sig vidare från den sida där de kom in, som ligger på drygt 46 procent för den aktuella perioden. En dryg fjärdedel av besöken varar dock längre, tre till 30 minuter eller ännu längre.

Besökarna kan nå webbplatsen på olika sätt. En väg in är att ange sökord i sökmotorer och därefter klicka sig in på webbplatsen när den dyker upp i träfflistan (söktrafik). Ett annat sätt är att direkt skriva in rätt adress i adressfältet eller klicka sig dit via ett bokmärke i browsern (direkt trafik). Ytterligare en väg in på webbplatsen är när besökare kommer in via en länk på någon annan webbplats (hänvisningstrafik). Söktrafik står för den största andelen besök (ca 60 %). Besökare har sökt på exempelvis ”svetsa rätt”, ”svetsa” och ”svetsarätt”, vilket tyder på att många som kommer till Svetsa Rätt den vägen känner till webbplatsens namn. Direkt trafik svarar för knappt 28 procent. Vid de allra flesta av dessa besök har besökaren gått in på webbplatsens startsida men i andra, tredje och fjärde hand har besökare surfat direkt till sidorna med filmerna respektive hälsorisker/svetsrök och svetsmetoder. När det gäller hänvisningstrafik har störst andel (40 %) kommit in via länk på Svetskommissionens webbplats. Andra webbplatser som genererat besök på Svetsa Rätt är till exempel maskinisten.net (9 %) och ivl.se (7 %). IF Metalls, Arbetsmiljöverkets och Teknikföretagens webbplatser har hittills genererat ungefär fem procent vardera av hänvisningstrafiken till Svetsa Rätt.

De fem mest populära sidorna på Svetsa Rätt (de med flest sidvisningar) är i fallande ordning: startsidan (16 % av totala antalet sidvisningar), Filmklipp om att svetsa rätt (10 %), Svetsmetoder (5 %), Svetsaren (4 %) och Hälsorisker (3 %).

På Svetsa Rätt kan besökarna ladda ned olika typer av material till sin egen dator för vidare användning, exempelvis samtliga filmklipp, handledarmaterial och checklistor. De fyra mest frekvent nedladdade materialen är: samtliga filmklipp (totalt 127 nedladdningar), Checklista för svetsare (113 nedladdningar), Handledarmaterial modell 1 (110 nedladdningar) och Handledarmaterial modell 3 (98 nedladdningar). Handledarmaterial modell 2, VVS-branschens broschyr ”Gör såhär vid svetsning och lödning” samt ”Ordning och reda” (arbetsmaterial för små och medelstora företag) har laddats ned ca 50 gånger vardera.

5. Sammanfattning och slutsatser

Webbplatsen lanserades i januari 2012 och utvärderingen genomfördes redan under hösten samma år, vilket kan antas påverka både genomförandet och resultatet på flera sätt. En konsekvens är de begränsade möjligheterna att studera effekter på längre sikt. Mot bakgrund av detta har fokus riktats mot webbplatsens förutsättningar att bidra till slutmålet bättre arbetsmiljö vid svetsning. Viss marknadsföring av webbplatsen har genomförts, men det allmänna intrycket (vid tidpunkten för utvärderingen) är att Svetsa Rätt fortfarande är relativt okänd bland målgrupperna, något som visade sig vara ett stort hinder i urvalsprocessen. Trots relativt omfattande försök att rekrytera intervjupersoner i målgrupperna blev urvalet avsevärt mindre än planerat. Några målgrupper (arbetsgivare/chef och ventilationskonsult) finns inte representerade i urvalet överhuvudtaget. För att få ett större datamaterial kompletterades intervjuerna med en webbenkät, men samma problem gällande urval och svarsfrekvens belastar även den. Sammantaget utgör dock intervjuerna och enkätdata ett underlag som gör det möjligt att ge en bild av hur Svetsa Rätt uppfattas av representanter för (flertalet av) de tänkta målgrupperna. Nedan sammanfattas huvuddragen i resultaten och mot bakgrund av dessa besvaras utvärderingens tre frågeställningar.

Hur har webbplatsen utformats i relation till relevant teori?

Det övergripande målet med webbplatsen Svetsa Rätt är att bidra till att arbetsmiljön vid svetsning förbättras genom att tillhandahålla information som kan öka kunskapen hos svetsare och andra viktiga målgrupper som kan påverka förhållandena. På webbplatsen presenteras information om hur man arbetar säkert med svetsning. Förhoppningen är att målgrupperna, i första hand svetsare och svetsande företag, ska använda webbplatsen, ta del av informationen och med ledning av den vidta lämpliga arbetsmiljöåtgärder. I en forskningssammanställning från Statens Folkhälsoinstitut (2007) presenteras faktorer som har betydelse för hur metoder sprids och implementeras. I det här fallet utgör webbplatsen Svetsa Rätt (snarare än det specifika innehållet på webbplatsen) metoden.

Det grundläggande kravet att det ska finnas ett behov av den nya metoden verkar vara uppfyllt när det gäller Svetsa Rätt. Bland annat identifierade utvecklarna tydliga kunskapsluckor avseende arbetsmiljöåtgärder vid besök på svetsande företag. I intervjuer med användare framkom också att kunskapsnivån hos yrkesverksamma svetsare, när det gäller säkra arbetsmetoder, kan variera kraftigt och flera uttryckte ett behov av lättillgänglig, samlad information om arbetsmiljö vid svetsning. Överlag finns det begränsat med lättillgängligt informationsmaterial om arbetsmiljö vid svetsning på svenska. Svetsa Rätt ersätter och kompletterar annat informationsmaterial på området genom att vara aktuell, anlägga ett helhetsperspektiv på arbetsmiljö samt vara åtgärdsinriktad.

Webbplatsformatet bedömdes ha tydliga fördelar jämfört med andra befintliga metoder (format), exempelvis böcker och broschyrer. Webbplatsen Svetsa Rätt är ständigt tillgänglig, gratis och lättare att hålla uppdaterad. Mediet gör det dessutom möjligt att presentera ett omfattande material på ett lättillgängligt sätt. Särskilt möjligheten att kombinera text med bild och film för att illustrera praktiska handgrepp lyftes fram som en fördel av både utvecklare och användare. Webbplatsen uppfattades som enkel att använda

och användarna kan själva välja vilka delar de vill ta del av och hur materialet används (exempelvis för egen inläsning, visa filmer för grupp, skriva ut material och dela ut till elever), det vill säga metoden kan lätt anpassas efter mottagarens behov och det är enkelt att prova den i liten skala. Tänkbara begränsningar för den primära målgruppen svetsare är emellertid datorvana och tillgänglighet till datorer i arbetet. Detta ställer krav på andra aktörer runtomkring (till exempel skyddsombud, arbetsgivare, arbetsledare) att göra materialet tillgängligt genom att exempelvis tillhandahålla datorer (och tid att surfa på webbplatsen) eller visa webbplatsen vid exempelvis arbetsplatsträffar eller skyddskommittémöten.

Vidare uppfattades såväl webbplatsen som innehållet som relevant i sitt sammanhang. Innehållet är till stora delar baserat på befintligt informationsmaterial som är känt och har använts länge. Allt innehåll på webbplatsen är granskat av sakkunniga. Ytterligare en faktor som troligtvis har bidragit till att slutprodukten uppfattas som relevant är den referensgrupp med nyckelaktörer och representanter för användare som kopplades till projektet och som varit delaktig i utvecklingen av webbplatsen. Webbplatsens helhetsperspektiv på arbetsmiljö vid svetsning beskrevs av alla (representerade) målgrupper som högst adekvat och som något man hittills saknat. Även webbplatsens upplägg, med indelning av innehållet i teman och målgruppsanpassade ingångar, är beprövat och uppfattades som relevant av användarna. Utvärderingen har dock inte omfattat relevansen i sakinnehållet på detaljnivå (t.ex. specifika arbetsmetoder).

Hur uppfattar användare i de olika målgrupperna webbplatsen och dess innehåll i relation till sin roll?

I stort ligger resultaten av intervjuerna med användare i linje med hur webbplatsen är tänkt att uppfattas och användas. Samtliga representanter för de olika målgrupperna var positiva till Svetsa Rätt och uttryckte att webbplatsen uppfattades som tydlig, trovärdig och logiskt upplagd. Helhetsperspektivet på arbetsmiljö vid svetsning lyftes särskilt fram som en av webbplatsens styrkor. I princip alla respondenter framhöll också att innehållet och språket var enkelt och lättillgängligt. Respondenter i alla målgrupper uppfattade Svetsa Rätt som relevant, men på lite olika sätt. Majoriteten var dock enig i uppfattningen om att Svetsa Rätt, som den är utformad idag, är mer anpassad till vissa målgrupper än andra - företrädesvis lärare på svetsutbildningar samt (små och mellanstora) svetsande företag som inte har så stora resurser eller hög kunskapsnivå på arbetsmiljöområdet. Några respondenter på svetsande företag ansåg följaktligen att nivån på Svetsa Rätt var ”för låg” medan andra tyckte att informationen var lagom detaljerad och relevant för den egna verksamheten. Med tanke på att flera respondenter inte satt sig in i hela webbplatsen, kan dock bedömningen att nivån var ”för låg” åtminstone delvis bero på att bristande kunskap om webbplatsens innehåll. Representanter för leverantörgruppen och arbetsmiljöingenjörerna uttryckte att sättet som informationen presenteras på och faktumet att Svetsa Rätt till största delen innehåller kunskaper som de redan besitter, gör att de inte uppfattar webbplatsen som riktad till dem i första hand, utan snarare som en kunskapsresurs som de kan hänvisa kunder och personal till. Detta var också syftet med Svetsa Rätt, som främst riktar sig till arbetsplatserna, men där arbetsmiljöingenjörerna är en viktig informationsväg till arbetsplatserna. Det är naturligtvis en avvägning att presentera information på ett tillräckligt enkelt och lättillgängligt sätt, anpassat både för målgrupperna

och för mediet. Det finns en risk att mottagare som anser sig redan kunniga eller uppfattar framställningen som alltför basal avfärdar webbplatsen som helhet, trots att den innehåller användbar information. Generellt är det viktigt att vara tydlig och skapa realistiska förväntningar på vad webbplatsen innehåller och hur den kan användas av olika målgrupper för att minimera denna risk. Alla målgrupper såg en potential i att använda Svetsa Rätt i utbildningen av svetsare. Lärarna framhöll dock att det var en utmaning att (få tid att) hitta former för att integrera Svetsa Rätt i undervisningen. Det integrerade perspektivet på lönsamhet, kvalitet och arbetsmiljö som genomsyrar Svetsa Rätt uppfattades som relevant av alla målgrupper, men några av de aktörer som kan antas ha ett särskilt arbetsmiljöfokus (arbetsmiljöingenjörer och leverantörer) påpekade att det kunde framhävas ännu tydligare och mer konkret.

Vilka utvecklingsområden finns för webbplatsen, ur ett användarperspektiv?

Representanterna för de olika målgrupperna lyfte fram olika utvecklingsområden för Svetsa Rätt. Arbetsledare, svetsansvariga och skyddsombud lyfte fram behov av funktioner som underlättar praktisk tillämpning av informationen på Svetsa Rätt. Ett förslag handlade om en mobilversion av webbplatsen eller mobilapp för att enkelt kunna söka information eller visa filmer på plats, ute i verksamheten. Det är ofta där som informationsbehov och frågor uppstår, som Svetsa Rätt skulle kunna ge svar på. Ett annat förslag handlade om användarmedverkan eller möjlighet till interaktion i form av diskussionsforum eller möjlighet att ställa frågor till en expert på webbplatsen. Arbetsmiljöingenjörer på svetsande företag och företagshälsor efterfrågade innehåll och verktyg som stöd vid till exempel arbetsplatsutformning eller vid inköp av utrustning. Exempelvis uttrycktes behov av mer detaljerad information om lagar, regler och standarder integrerat i det övriga textinnehållet, fler checklistor och mer information om vad företagshälsovården kan hjälpa till med på svetsområdet. Svetslärarna som intervjuades var samstämmiga i sin önskan om färdiga instuderingsfrågor som stöd för att enklare kunna använda Svetsa Rätt i undervisningen och lotsa eleverna in på webbplatsen.

Slutsatser

Överlag visar utvärderingen av Svetsa Rätt på ett positivt utfall. Resultatet av projektarbetet, webbplatsen, svarar väl mot beskrivningen i projektplanen och ligger även i linje med framgångsfaktorer som enligt forskningen kan kopplas till goda spridnings- och implementeringsresultat. Representanterna för målgrupperna som intervjuats och som besvarat enkäten är generellt sett mycket positiva till Svetsa Rätt, både avseende det faktum att webbplatsen existerar och hur den är utformad och dess innehåll, med reservation för att majoriteten av respondenterna uppgav att de ännu inte hunnit använda webbplatsen i någon större utsträckning.

Det bestående intrycket av utvärderingen är dock att Svetsa Rätt fortfarande är relativt okänd bland målgrupperna. De marknadsföringsåtgärder som hittills genomförts verkar inte ha fått något stort genomslag. Det kan bero på flera saker, exempelvis att marknadsföringsåtgärderna hittills har varit alltför få eller ineffektiva. En annan anledning kan vara att målgrupperna som har koppling till svetsning är svåra att nå. Svetsare finns inte samlade i en "svetsbransch" utan svetsning förekommer i många olika typer av företag och verk-

samheter, i olika omfattning (i vissa företag utgör svetsning kärnverksamheten i andra är det bara en liten del). Svetsarbeten kan ha olika karaktär och utföras i många olika miljöer. Samtidigt saknas inte kanaler som rimligtvis borde fungera bra för att nå de identifierade målgrupperna. Fackliga organisationer, arbetsgivar- och branschorganisationer är de facto länkar ut till svetsande företag och andra målgrupper som kan påverka svetsares arbetsmiljö. Dessa kanaler har också använts i viss utsträckning för att sprida information om Svetsa Rätt, främst skriftligt i form av notiser på organisationernas webbplatser och i några fall även genom artiklar i branschtidningar, nyhetsbrev och motsvarande. Med tanke på den blygsamma effekt dessa marknadsföringsåtgärder verkar ha haft hittills så rekommenderar utvärderingen att det tas ett nytt, samlat grepp för att på ett mer effektivt sätt nå ut med webbplatsen Svetsa Rätt till målgrupperna. Utbildning av svetsare bedöms som ett område med särskild potential för att sprida Svetsa Rätt och påverka kunskapsnivåer och arbetsmiljö vid svetsning på längre sikt. Även om forskning tydligt visat att det oftast krävs mer än enbart informationsspridning för att åstadkomma praktisk förändring, så är en förutsättning för att Svetsa Rätt ska kunna uppnå målet att bidra till förbättrad arbetsmiljö vid svetsning är att de som faktiskt kan ha nytta av informationen, och omsätta kunskap om risker och åtgärder i praktiken, känner till att webbplatsen finns.

6. Referenser

- Alvarez, E., Schmidt, L. och Antonsson, A-B. (2009). *Styrmedel för att förbättra arbetsmiljö. Fallstudie: insamling av hushållsanfall*. Rapport B1863. IVL Svenska Miljöinstitutet.
- Antonsson, A-B., Schmidt, L. och Herlin, R-M. (2009). *Upphandling av städtjänster. En kartläggning av upphandlares och entreprenörers syn på arbetsmiljökrav*. Rapport B1818. IVL Svenska Miljöinstitutet.
- Arbetarskyddsnämnden (1989). *Arbetsmiljö vid svetsning*.
- Christensson, Bengt; Fjällström, Pär; Östlund, Gabriella och Antonsson, Ann-Beth (2010). *Effektiva åtgärder mot exponering för svetsrök*. Rapport B1931. IVL Svenska Miljöinstitutet.
- Esab Sverige AB. *Svetsning och skärning – risker och åtgärder*.
- Fixsen, D., Naoom, S., Blase, K.A., Friedman, R.M. and Wallace, F. (2005). *Implementation Research: A Synthesis of the Literature*. Tampa, FL: University of South Florida, Louis de la Parte Florida Mental Health Institute, National Implementation Research Network (FMHI Publication #231). Available at: <http://www.schools.utah.gov/fsp/College-and-Career-Ready/Meetings/2011-Fall-Directors/NIRN-Implementation-Research-Synthesis.asp> (Accessed June 2012).
- Greenhalgh, T., Glenn, R., MacFarlane, F., Bate, P. and Kyriakidou, O. (2004), Diffusion of Innovations in Service Organizations: Systematic Review and Recommendations, *The Milbank Quarterly*, 82 (4): 581–629.
- Guldbrandsson, K. (2007). *Från nyhet till vardagsnytta. Om implementeringens mödosamma konst. En forsknings-sammanställning*. Rapport 2007:20. Statens Folkhälsoinstitut.
- Lagerlöf, E. (2000). Research dissemination. *Arbete och Hälsa* 16:1-6.
- Laroche, E. and Amara, N. (2010). Transfer activities among Canadian researchers: Evidence in occupational safety and health. *Safety Science* 49:406–415.
- Rantanen, J. (1999). Research challenges arising from changes in work life. *Scand J Work Environ Health* 25:473-483.
- Rogers, E. (2003). *Diffusion of Innovations*. 5 ed. London: Free Press.
- Svetskommissionen (2012). *ARMUS – vägledning*.
- Weber, R.P. (1990). *Basic Content Analysis*. 2nd ed. CA: Newbury Park.
- Yin, R.K. (2009). *Case Study Research: Design and Methods* (4th ed.). London: Sage Publication.

Bilaga 1 Intervjuguide – Utvecklare

Bakgrund

Vilken är din roll i förhållande till webbplatsen Svetsa Rätt?

Kan du berätta om bakgrunden till Svetsa Rätt?

Vad är syftet med Svetsa Rätt?

Vilka är de viktigaste målgrupperna för Svetsa Rätt?

Varför utvecklades en webbplats med just det här upplägget, som finns idag?

Hur förhåller sig Svetsa Rätt till andra utbildningar eller satsningar inom samma område?

Vad har du för förväntningar på Svetsa Rätt?

Om webbplatsen Svetsa Rätt

Hur organiserades arbetet med att utveckla webbplatsen?

I vilken utsträckning är innehållet på webbplatsen baserat på aktuell forskning eller motsvarande?

I vilken utsträckning speglar innehållet på Svetsa Rätt relevanta lagar och föreskrifter?

I vilken utsträckning är innehållet på webbplatsen förenligt med rådande värderingar och attityder hos målgrupperna, tror du?

Hur är webbplatsen tänkt att användas av de olika målgrupperna?

Vilka är de största hindren/underlåtarna för att Svetsa Rätt ska användas som det är tänkt, tror du?

Är det något du tycker saknas på Svetsa Rätt idag?

Vad har gjorts såhär långt för att sprida information om webbplatsen? Till vilka?

Reaktioner och effekter

Vilka reaktioner och effekter har du hittills sett hos de olika målgrupperna?

Vilka reaktioner och effekter har du hittills sett hos andra viktiga aktörer?

Är reaktionerna och effekterna förväntade eller oförväntade från din sida?

Framåtblick, övrigt

Utifrån vad du känner till - hur ser planerna ut framöver när det gäller webbplatsen?

Vilka faktorer tror du är avgörande för att Svetsa Rätt ska kunna bidra till bättre arbetsmiljö och mindre risk för ohälsa bland svetsare?

Är det något annat med koppling till Svetsa Rätt som du vill lyfta fram?

Bilaga 2 Intervjuguide - Användare

Bakgrundsfrågor

Vilken är din roll/befattning?

I vilken omfattning jobbar ni med svetsning i organisationen?

Hur stor erfarenhet har du av att jobba med svetsning?

I vilken utsträckning känner du till innehållet på webbplatsen Svetsa Rätt?

Vilka delar av webbplatsen har du besökt/tagit del av?

Om webbplatsen Svetsa Rätt

Hur ser du på behovet av en sådan här webbplats?

Hur uppfattar du informationen/innehållet på webbplatsen?

I vilken utsträckning upplever du att webbplatsen Svetsa Rätt är relevant för dig i din yrkesroll?

I vilken utsträckning upplever du att informationen på webbplatsen är tillräckligt detaljerad?

I vilken utsträckning upplever du att det är lätt att hitta det du söker på webbplatsen?

Vilka andra källor till information om arbetsmiljö vid svetsning har du?

Vilka delar av webbplatsen upplever du som särskilt intressanta eller användbara? Varför?

På webbplatsen finns ”ingångar”/sidor som är tänkta att vara målgruppsanpassade, dvs. där finns information samlad som är relevant för t.ex. arbetsgivare och arbetsledare. Har du besökt den sida som är riktad till din roll?

[Om ja:]

- Hur uppfattar du innehållet?
- I vilken utsträckning upplever du att innehållet är anpassat till din roll?
- Saknar du något?

Om du tänker på webbplatsen som helhet, saknar du något innehåll eller någon funktion?

Har du eller kommer du att använda Svetsa Rätt i din yrkesroll, tror du? Hur?

På webbplatsen betonas kopplingen mellan lönsamhet, kvalitet och arbetsmiljö när det gäller svetsning. Hur ser du på det?

Vilka är webbplatsens styrkor, anser du?

Vilka är webbplatsens svagheter, anser du?

Är det något annat med koppling till Svetsa Rätt som du vill lyfta fram?

Bilaga 3 Enkätfrågor - Användare

Inledning

Vilken är din yrkesroll?

(Svetsare, Arbetsledare för svetsare, Arbetsgivare/chef, Skyddsombud, Säljer/tillverkar svetsutrustning, Utbildar svetsare, Ventilationskonsult, Företagshälsa/konsult, Annat/fritext)

Känner du till webbplatsen Svetsa Rätt?

(Ja, nej)

Om webbplatsen Svetsa Rätt

I vilken utsträckning känner du till innehållet på webbplatsen Svetsa Rätt? (Inte alls, I ganska liten utsträckning, Varken eller, I ganska stor utsträckning, I mycket stor utsträckning, Vet ej, Kommentar/fritext)

Är webbplatsen Svetsa Rätt (som helhet) som relevant för dig i din yrkesroll? (Inte alls, I ganska liten utsträckning, Varken eller, I ganska stor utsträckning, I mycket stor utsträckning, Vet ej, Kommentar/fritext)

Är informationen på webbplatsen tillräckligt detaljerad för dig i din yrkesroll? (Inte alls, I ganska liten utsträckning, Varken eller, I ganska stor utsträckning, I mycket stor utsträckning, Vet ej, Nej inte alls, Kommentar/fritext)

Är det lätt att hitta det du söker på webbplatsen? (Inte alls, I ganska liten utsträckning, Varken eller, I ganska stor utsträckning, I mycket stor utsträckning, Vet ej, Kommentar/fritext)

Är det någon eller några delar av webbplatsen som är särskilt intressanta eller användbara för dig? Vilka? (Fritext)

Kommer du att använda Svetsa Rätt i din yrkesroll, tror du? Hur? (Fritext)

I vilken utsträckning upplever du att det går att använda Svetsa Rätt som underlag för arbetsmiljöförbättringar ute på företag/ utbildning av svetsare? (Inte alls, I ganska liten utsträckning, Varken eller, I ganska stor utsträckning, I mycket stor utsträckning, Vet ej, Kommentar/fritext)

Kan webbplatsen utgöra ett stöd i diskussioner kring kopplingen mellan lönsamhet, kvalitet och arbetsmiljö vid svetsning? (Inte alls, I ganska liten utsträckning, Varken eller, I ganska stor utsträckning, I mycket stor utsträckning, Vet ej)

Saknar du något innehåll eller någon funktion på webbplatsen? (Fritext)

Vilka är webbplatsens styrkor, anser du? (Fritext)

Vilka är webbplatsens svagheter, anser du? (Fritext)

Övriga kommentarer? (Fritext)